

DE GRIEKSE IJ

© 2021 Bob van Dijk
Almere NL
badijk@gmail.com

Omslagillustratie: Florianne Denys, Lembeek BE
Vormgeving binnenwerk: Frank Denys, Lembeek BE
ISBN 978 94 6433 214 8
D/2021/Bob van Dijk, uitgever
Tweede en verbeterde druk
NUR 305

Niets uit deze uitgave mag door middel van elektronische of andere middelen, met inbegrip van automatische informatiesystemen, worden gereproduceerd en/of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

BOB VAN DIJK

De Griekse
ij

MISDAADNOVELLE

Dankbetuiging

Dit snode boek is doordrenkt van dictees en spelling. Hoe toepasselijk is het dan niet dat twee toporthografen hun medewerking hebben verleend.

Frank Denys (B) was gelijk al geïnteresseerd toen hij van mijn eerste concept hoorde, en trok mij over de streep om het project te vervolmaken. Hij kan een plot in een dictee ten zeerste waarderen, heeft een brede literaire interesse en een zwak voor typografie. Spontaan bood hij aan de lay-out ter hand te nemen als oefening voor zijn cursus Grafische Vormgeving. Het resultaat mag er wezen, Frank. Tevens redigeerde hij en haalde er ook nog spelfouten uit. Bedankt voor je stimulerende inspiratie!

Joost Verheyen (ook B) is momenteel de beste speller die de Benelux kent. Het is dan ook een grote eer dat hij – toen hij mijn manuscript als ‘prijs’ won bij mijn dictee, mits hij er een recensie aan zou wijden – een fraaie pleitrede heeft gecomponeed. Joost, je woorden zijn balsem op mijn woordenziel. Bien merci!

Een dankwoord aan mijn lieve Albertien is zeker op zijn plaats. Zij moet telkens deze dicteegekte maar weer meemaken, en mij met mijn beide benen weer down-to-earth zien te krijgen. „Hoe schrijf je tournedostjes?“, vraag ik haar, met als typerend antwoord: „Dat schrijf je niet, die eet je op.“

Voorwoord

‘Als blikken kunnen doden,’ luidt de uitdrukking. De Grieks-mythologische Medusa deed dit letterlijk: door haar blik versteende zij haar tegenstanders. Moorden met woorden wordt al sinds mensenheugenis toegepast, getuige alleen al het aantal doodvonnissen door rechters en oorlogsbeslissingen door dictators. Maar dat één simpele letter van ons alfabet de dood kan veroorzaken?

Deze *luimige* misdaadnovelle begeeft zich in de fascinerende wereld van dictee en spelling. De beoefening van het dictee als denksport is sinds enkele jaren enorm toegenomen, zowel bij ‘de gewone mens’ voor wie het een sociaal tijdverdrijf is zoals een pubquiz, alsook bij de ‘dicteenomaden’ die alle dictees in stad en lande afreizen. Voor deze laatsten is het vaak een serieuze business en wordt de strijd te vuur en te zwaard gestreden. Niet voor niets worden zij ook wel ‘dicteetijgers’ genoemd, welk woord inmiddels is geïncorporeerd in ‘s lands grootste dictionaire.

Woorden, spelling en dictees spelen een grote rol in dit misdaadverhaal. Er worden daarom woordcuriositeiten gebезigd om de sfeer te bepalen. Woorden en woordconstructies overigens die geheel volgens de regelen der kunst zijn, zoals bepaald door de Woordenlijst van de Nederlandse Taal (het Groene Boekje) en Van Dale Groot woordenboek van de Nederlandse taal (de Dikke Van Dale). Enkele uitzonderingen daargelaten, maar die zijn gecursiveerd en toegelicht. Dat betekent bijvoorbeeld dat sommige woorden niet voorzien zijn van een verhelderend tussenstreepje omdat dat volgens de geldende (dictee)regels niet mag. Die woorden ogen dan ver-

wonderlijk: massagebed bijvoorbeeld kan zowel een massaal beleden gebed betekenen als een bed dat voor massages wordt gebruikt.

Voor het gerief van u, lezer, zijn sommige curieuze woorden cursief gedrukt en worden ze achter in het boek (pag. 95) uitgelegd, in volgorde van verschijning in het verhaal. Om te beginnen – na ‘luimig’ op de vorige pagina – het volgende woord:

Pilatusparagraaf

Elke overeenkomst met bestaande personen, gebeurtenissen, plaatsen of entiteiten berust op louter toeval.

Hoofdpersonages

Karel Landsteiner

narcistische en dwangmatige oud-laboratoriumarts met een dicteefwijking.

Anton Bohn

met geld smijgende redacteur van 's lands toonaangevende woordenboek.

Juliette Clicquot

Vlaamse kasteelvrouwe van Anton en uitgeefster van stripboeken.

Ronald en Frank Heyboer

criminele broers die wel heel erg op elkaar gelijken.

Greetje

partner van Frank, met een onvervulde kinderwens.

de Brabo

jonge, langharige computernerd met een fenomenale woordkennis.

Kees Klabak

rechercheur van politie, afdeling zware delicten. Nuchtere man met heldere dromen.

NAJAAR

WOORDENLIJK

Over het bureau heen ligt het dodelijk slachtoffer, een enorm stuk bebloed glas in het rechteroog. Rechercheur Klabak hoort het rinkelend mobieltje in het colbert van de dode man, neemt op en luistert.

„Pardon, met wíé? Politie? Ik wil spreken met Anton Bohn!”, klinkt het stomverbaasd aan de andere kant van de lijn. „Wat zegt u? Anton Bohn is dood? Hoe kan dat nu? Hij zou hier zijn, om ons zijn dictee te presenteren. We zitten al een half uur op hem te wachten.”

De ‘Dicteetors’, een club van 25 Nederlandse en Vlaamse spellingfanaten, heeft eindelijk de redacteur van de gezaghebbende vijfdelige dictionaire Van Brugge, bijgenaamd de Bolle Van Brugge (BVB) vanwege de almaar uitdijende omvang, weten te strikken om een dicteetekst te schrijven en te presenteren. Iets wat Anton Bohn, op het redactiekantoor schertsend Mister Bean genoemd vanwege zijn narcistische eigenschappen maar vooral vanwege zijn gezichtsgelijkheid met de Britse tv-komiek, lange tijd heeft weten af te houden. Optreden voor deze club monomane taalfetisjisten, die alle vijf delen van zijn woordenboek beter in de kop hebben dan hijzelf (hij kent alleen het colofon en alle y-woorden – maar niet goed genoeg, zoals zal blijken), staat vrijwel gelijk met woordelijke zelfmoord. Maar ja, die dicteetijgers betalen hem wel zijn hoge gate van € 2500 voor een uurtje voordracht.

„Waar bent u allemaal? Ik moet u spreken over deze dode man”, vraagt rechercheur Klabak aan de woord voerende dicteetijger. Deze geeft hem het adres van de locatie waar zij toeven: het chique Utrechtse Landhuis Oud-Amelisweerd, nu een pop-upmuseum met vergaderlounge, fraai gelegen in de bossen langs de Kromme Rijn, en op korte afstand van de moordlocatie. „Ik ben in vijf minuten bij u”, besluit Klabak en hij stelt met zijn met latex overtrokken handen het mobieltje veilig voor forensisch onderzoek.

CONFRÉRIE DER ORTHOGRAFIE

Het is een curieuze schrijfclub, de Dicteetors. De leden lopen alle dictees in den lande af, op zoek naar dat ene dictee dat ze hopen te winnen met nul fouten op de teller. Ontstemd zijn ze wanneer hun participatie geweigerd wordt omdat deelname alleen is toegestaan voor ingezetenen van de betreffende gemeente. Ze heten Dicteetors omdat ze menen de spelling-waarheid in pacht te hebben, en dat is vaak ook zo. Het maakt sommige leden er daarom niet gezelliger op, en onderling is er behoorlijke na-ijver. Sommigen organiseren zelf dicteedrives met eigen teksten, gedeclameerd door een Bekende Stadgenoot met vaak belabberde dictie, maar publiek trekt het wel. De teksten munten uit door een accumulatie van onbegrijpelijke, nooit (meer) gebezigde woorden. De inhoud doet er minder toe of is zelfs afwezig. Soms wordt een professioneel schrijver voor de tekst gevraagd, maar dat levert minder taalinstinkers op.

Serieuze lieden dus. Cardioloog, wiskundige, accountant: het bètagehalte overheerst de creativiteit en het herenaanbod overstijgt ruimschoots de andere sekse. Het absolute meester-

brein is een jonge, langharige computernerd, bijgenaamd de Brabo. Uit Brabant dus, het Noord-Vlaamse gewest waar ook Johan Hendrik Maria van Brugge, grondlegger van de Bolle Van Brugge, het levenslicht aanschouwde. Brabanders en Vlamingen zijn tenslotte van oudsher notoire taaltuiniers en spellingacrobaten. De Brabo oefent elke dag een bladzijde van de Bolle, en wanneer alle 250.000 woorden gepasseerd zijn, begint hij opnieuw. Hij ontdekt fouten in de Bolle en meldt deze dan ook. Uit naam van redacteur Anton Bohn is hem zelfs een plekje gegund in de/het colofon (mag alle twee, maar wel met nadruk op de laatste lettergreep, jaja). Waar de Brabo verschijnt, voel je het respect voor deze jonge taalhercules om je heen.

De confrérie heeft voor de jaarlijkse bijeenkomst al ettelijke malen dé Anton Bohn uitgenodigd om een causerie in de vorm van een dictee te verzorgen, maar altijd nul op het rekest gekregen. De wens echter van de taalbroeders om het praatje te houden over Bohns lievelingsonderwerp – klerikale straattaal, van godsammekrakepitte en *godemiché* tot *godmiljaar* en popiejopie; hij had er zojuist een boek over geschreven – kon hij toch niet weerstaan. Dan maar met de billen bloot om in de arena van deze taalmaniakken te verschijnen. De afspraak werd gemaakt voor maandagavond 4 november om 20 uur ‘op Amelisweerd’, zoals Utrechters dat zeggen. Een uur na het voorafgaande huishoudelijk deel van deze expertmeeting, waar de kwestie van de Vlamingen op de agenda staat.

VOORJAAR

DE HEYBROERTJES

Ronald Heyboer, een *boreale* midtwintiger van het type PVV FvD, betreedt zijn chic ingerichte, maar van buitenaf onopvallende, dubbele appartement in Utrecht-Overvecht, de oncontroleerbare crimiwijk van de domstad. Zijn snelle motorfiets, Italiaans blingding, heeft hij beneden in de extra ruime garage gestald, naast de dikke Audi TT, Duits design. Beide afgestankt en achteruit ingeparkeerd om snel weg te kunnen. Hij ontsteekt de nepopenhaard en met een tumbler Bowmore in de hand, het summum van rokerige Schotse singlemaltwhisky, settelt hij zich in de eamesloungefauteuil en neemt de spaarzame telefoonberichten door. Een dagaanbieding van zijn favoriete wapenleverancier voor een precisiegeweer van zwaar kaliber, met fijnvizier en geluiddemper in neutrale saxofoonkoffer. Jammer, de aanbieding liep tot 18 uur. Getipte paarden voor de races in het hippodroom van Cagnes-sur-Mer. Geen eliminatieverzoeken vandaag. En een bericht van zijn broertje: zie ik je vanavond bij John's?

Frank Heyboer, als twee druppels whisky gelijkend op Ronald en ook zo'n Arctisch type. Eveneens een flamboyante levensstijl, en net als zijn broer een riant penthouse maar dan in de Stadionflat, Utrechts oudste flatgebouw. Vanaf het terras direct uitzicht op het voetbalveld van FC Utrecht dat eraan komt, aan het Plein der Twaalf Werken.

Hij is vanmiddag teruggevlogen uit het Russische Novosibirsk alwaar hij als biochemicus werkzaam is bij het biotechbedrijf Stolichnaya Lokomotiv BioEngineering. Genmodifica-

tie en dat soort werk, op het grensvlak van toelaatbaarheid, soms ook daaroverheen. Frank is de gestudeerde broer, en ook iets socialer. Sinds kort heeft hij een vaste relatie, Greetje; ze wonen nu samen bij Frank. Maar vanavond gaan ze ieder hun eigen weg: Greetje speelt canasta met de vriendinnen en Frank 'mag even los'. Hij pakt z'n trendy citybike uit de stalling en peddelt naar het casino aan de Oudegracht.

THINK BIG

Anton Bohn, telg uit het vermaarde uitgeversbedrijf BPZ (Bohn Parbleu van Zutphen), ziet alles groot.

Zijn huis aan de Lek bijvoorbeeld: de monumentale voormalige school van Lopik met hoofdonderwijzerswoning. En twintig hectare grond met manegefaciliteiten; elk van zijn drie dochters heeft haar eigen paard. Voor Anton zelf: in de garage een gerestaureerde oldtimer-Jaguar Mk II, type inspector Morse, burgundy red. En voor zijn vrouw: een rode MG Midget à la Jan, Jans en de kinderen. Ook groots en riant: de driesterrengecaterde tuinfeesten in de boomgaard, telkens een eclatant succes bij de voltallige vriendengroep.

Allemaal subliem aangepakt, maar met een stevig prijskaartje. Nu verdient een redacteur van dit kaliber weliswaar een riante gage met emolumenten, maar toch. Anton moet daartoe keihard werken aan de bijvangst van zijn min of meer private woordenboekentoko: onder de paraplu van Van Brugge Uitgevers kan hij makkelijk de pennenvruchten van zijn veelschrijverij redigeren en uitgeven. Hij heeft inmiddels tientallen boeken en werkjes uitgebracht in korte tijd, over de meest uiteenlopende taalonderwerpen. Daarbij schuwt hij niet om te

putten uit research die feitelijk geestelijk eigendom is van Van Brugge Uitgevers of hun redacteurs en medewerkers. 'Als het maar bekt bij het grote publiek', luidt zijn credo.

Verder geeft hij veel causerieën in den lande aan een publiek variërend van plattelandsvrouwen tot managers, zowel binnen als buiten werktijd. Hij heeft een vlotte, cabareteske babbel die een mix vormt van Youp van 't Hek en Paulien Cornelisse: grof, talig en ontwapenend. Samengevat: Anton heeft een imago opgebouwd waar je niet meer omheen kunt. Zelfs zijn eigen CEO, die deze discutabele nevenactiviteiten zeker wel signaleert, krijgt geen vat op hem noch op het beslag dat hij op de zaak legt. Zijn collega-redacteurs en -neerlandici kunnen niet tegen hem op, ook al zien ze hun eigen materiaal soms retour in Antons boeken. Dit levert wel de nodige spanningen op, maar het lukt hem altijd om zich eruit te charmeren. Bijvoorbeeld door de opponent een coauteurschap aan te bieden, of een lezing op de Frankfurter Buchmesse. Op kosten van de uitgeverij uiteraard.

Het lijkt erop dat Antons flamboyante en exhibitionistische gedrag geen grenzen kent. Zijn banktegoed echter wel: de teller staat de laatste tijd steeds vaker op min, debet in ABN-terminen. Toch best wel zorgwekkend, meent zelfs Anton.

Het is in deze gemoedstoestand dat hij weer eens koffie drinkt in de coffeebar KoffieDickKycken van het grote stadionskantorencomplex waar uitgeverij Van Brugge zetelt. Zijn koffiemaatje Theo Hetteema zit al op hem te wachten, als antwoord op Antons appje. Theo is rising star in de 'advocatuur', zoals advocaten dat zelf zo geaffecteerd noemen. Hij houdt momenteel kantoor bij *Non Plus Ultra*, Utrechts grootste ad-

vocaten- en notarissencollectief, gevestigd in hetzelfde gebouw als Antons uitgeverij. Zijn financiële expertise is in den lande ontdekt door zowel boven- als onderwereld. Tevens is hij meegelift op de politieke maalstroom van het opkomend rechts-populisme en heeft hij een Tweede Kamerzetel verworven voor de nieuwe, razend populaire partij EVE, Eigen Volk Eerst. Hoe rechts wil je wezen? Theo en Anton kennen elkaar nog van vroeger als schoolkameraden en zijn altijd dikke vrienden gebleven, Anton wat uitgedijd – net als zijn woordenboek – en Theo advocatenslank. Ze delen nog steeds lief en leed en hebben geen geheimen voor elkaar, hoewel je dat van een jurist nooit zeker kunt weten.

„Theo, ik heb een geldprobleem. Verschaf mij eens creatieve raad, man”, opent Anton recht op de man af het gesprek. „Die boeken van mij zetten te weinig zoden aan de Lekdijk”, vervolgt hij op zijn gebruikelijke taalgrappige wijze. „Aandelen-tips nodig?”, suggereert Theo. „Ik werk momenteel voor een crimineel sterke club in Napels. Ze gaan het helemaal maken in de drone-industrie voor het Iraakse leger.”

Nu zou je kunnen denken dat Anton weinig opheeft met het welbevinden van de mensheid, maar hij haalt het absoluut niet in zijn hoofd om die Midden-Oosterlingen militair te steunen. Bovendien kunnen transacties met aandelen niet onder de radar blijven. Door dit laatste komt Theo ineens op de gokwereld: Anton wil zijn extra inkomsten kennelijk graag zwart houden. Was het niet zo dat Anton vroeger op school al uitblonk door zijn intimiderende gokgedrag bij multiple-choicevragen? Bijna altijd goed gegokt en zo zijn examens doorgerold. ‘Een goede hand van spelen’ noemen ze dat in de pokerwereld. „Ik heb een briljante oplossing voor jouw liqui-

diteitsvraag, Anton. Heb jij vanavond iets te doen? We gaan naar het casino.”

NAJAAR

DE TAALKWAB

„De dood is meteen ingetreden”, verklaart de patholoog-anatoom aan rechercheur Klabak op het Nederlands Forensisch Instituut alwaar de *obductie* van Anton dezelfde avond van de moord plaatsvindt. „Recht van voren in de oogkas gestoken, het achterste dunne oogkasbot doorboord en gestopt in de frontale hersenkwab, in het centrum van Broca oftewel het spraak- en taalcentrum. Heel toepasselijk voor een woordenboekredacteur.”

Het moordwapen blijkt de Kristallen Ganzeveer te zijn, een glazen trofee die Anton op de tweejaarlijkse congresdag van het Genootschap Onze Taal ontving uit handen van de beschermvrouwe, prinses Laurentien. ‘Vanwege de toenemende omvang van zowel de Bolle Van Brugge als van Antons privéoeuvre op woordenboekengebied’ luidde de motivering. ‘En vanwege de toenemende omvang van zijn portemonnee’, zoals zijn collega’s op kantoor ginnegapten.

„Kennelijk heeft het slachtoffer de prijs vóór 2005 ontvangen”, deduceert de slimme sectiearts, zelf een taalpurist. „Kunt u dat aan de buitenkant afleiden dan?”, vraagt Klabak stomverbaasd. „Wel, de inscriptie op de trofee vermeldt ‘Kristallen Ganzeveer’ zonder tussen-n; dat is de spelling tot 2004. Toen kwam de grote spellinghervorming waar iedereen zo boos over was. U weet wel: enerzijds pannenkoek en apenstaartje

met tussen-n, maar anderzijds brodeloos en apekool. Maar dit terzijde. Taal is zeg maar echt mijn ding.”

Dat de sectiearts niet weet dat het Genootschap Onze Taal een vrijere spelling voorstaat op het gebied van de tussen-n, mag hem vergeven worden. Maar dat hij in zijn enthousiasme een ganzenveer verwacht met een ganzenbloem en niet weet dat de spelling ganzeveer dateert van voor 1995, wijst erop dat zijn taalkennis toch wat achterloopt op zijn medische vakkennis.

„Uiterlijk geen bloedsporen van het slachtoffer”, herpakt de lijkensnijder zich. „De infarcerende verbloeding vond intern plaats in de hersenen, maar er zitten wel bloedsporen op de glasscherven op de grond. We wachten nu op dactyloscopisch onderzoek, alsook op de uitslag van *ABO*-bloedgroep en DNA-profiel op het moordwapen.”

Het vinden van bloedsporen op het moordwapen is een eerste aanknopingspunt voor Klabak. Voor de rest wordt het nu werken volgens protocol: thuisfront van het slachtoffer voorzichtig ondervragen, medewerkers uitgeverij Van Brugge stuk voor stuk aan de tand voelen – en dat zijn er best wel veel; ook de talloze externe relaties moeten langs de onderzoekslat – en een lijst opstellen van personen die op het moordmoment in de buurt van de plaats delict waren. Het technisch onderzoek op de *pd* levert geen verdere aanknopingspunten op. Bij eerste inspectie geen vingerafdrukken op deurkrukken et cetera, geen textielsporen, geen voetafdrukken. Ook de computerbestanden van het slachtoffer vertonen slechts lexicografisch abracadabra. Maar in Antons telefoon staan een paar appjes die om onderzoek vragen. Afzender: ene dr. Karel Landsteiner.

VOORJAAR

BLOED en ZO

Sinds enkele jaren is Karel Landsteiner gepensioneerd, en dat bevalt hem uitstekend. Zijn werk als laboratoriumarts met specialisme bloedtransfusie/orgaan- en weefseltransplantatie heeft hij tientallen jaren met grote inzet en plezier verricht. Hij voelde zich toen als een vis in het water, en – gezien het geringe aanbod aan artsen in dit afgedreven semispecialisme – kon hij eisen stellen, zodat hij volop de ruimte kreeg van zijn medisch werkgever voor extra zaken zoals research en congresbezoek, hetgeen hij met hart en ziel omarmde. Veel publicaties volgden in vaktijdschriften, met als kroon op zijn werk een *editorial* – daar word je voor uitgenodigd – in Englands grootste medisch periodiek.

Bloedtransfusies en zwangerschappen kunnen bij mensen afweerstoffen oproepen, de zogenoemde antistoffen, in andere landen vaak antilichamen genoemd, een erg lelijk woord trouwens. Karel raakte geïnteresseerd in deze problematiek doordat hij sprak met toenmalig medisch directeur Lisa Borstlap van het Academisch Ziekenhuis. Lisa was een collega en vriendin van zijn vrouw, ook medica; zodoende. Lisa had haar proefschrift gewijd aan resusantistoffen bij zwangere vrouwen en daartoe ook een praktijkrichtlijn ter preventie van de aanmaak van deze immuunstoffen ontwikkeld, heden ten dage nog steeds toegepast.

Karel mocht van zijn hoogleraar-afdelingshoofd tijdens het reguliere werk onderzoek doen naar de restgevallen van resusproblematiek in den lande. Gaande het opschrijven van zijn

resultaten voor de dissertatie realiseerde hij zich dat het woord ‘rhesus’ al sinds de jaren vijftig zonder de letter h geschreven moest worden volgens de geleerden van het Groene Boekje (dat tegenwoordig trouwens de omvang van een Groen Boek heeft aangenomen). Een rare, uitgeklede vorm, dat resus. Karel ging de herkomst van het woord ‘rhesus’ tot op de bodem uitzoeken, met een grondigheid hem eigen. Hij belandde in de krochten van de geconditioneerde bibliotheek van het Amsterdamse Artis, alwaar de originele publicatie uit 1799 bewaard werd. Hij zag bevestigd wat hij vermoedde: het woord Rhesus, ook nog eens met hoofdletter, betreft de eigennaam van een apensoort. En aan eigennamen mag je nooit sleutelen, zo redeneerde hij. Hij schreef er prompt een artikel over voor het ‘Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde’ en kreeg vanuit de hele medische en paramedische wereld bijval. Bingo, die zat! Zelfs de hoofdredacteur van Brinkhoffs Medisch Lexicon was de mening van Karel toegedaan en zorgde er hoogstpersoonlijk voor dat in de eerstvolgende editie de letter h weer terugkwam, met daarbij een sneer naar Groen Boekje en Van Brugge.

De grondigheid en vastberadenheid van Karel werden beloond toen hij summa cum laude promoveerde op de oude, trouwe resusantistoffen van zijn grote inspiratrice Lisa Borstlap.

De ‘blote resus’ was de aanleiding voor Karel om zich intensief met spelling bezig te houden. Als je erop ging letten, was er zoveel leuks, geks en vooral inconsequents te vinden in kranten, op tееvee, en in de opkomende wereld van de social media. Een mer à boire, heerlijk! Een abonnement op het maandblad van het Genootschap Onze Taal werd prompt genomen, en veel correspondentie met de deskundigen aldaar

volgde. Regelmatig verschenen stukjes en suggesties van hem in het blad. In feite wilde Karel gerechtigheid in de spelling door vereenvoudiging en consequentie. Hij kon het gewoon niet aanzien waarom gynaecoloog en laesie wel hun oorspronkelijke *ae* behielden, maar hematoloog en preses niet. En waarom zo weinig *kuutjes* op etage en decolleté maar wel weer de oorspronkelijke Franse volle lading op *dégénééré*? Nog meer idioterieën: pianospelen aaneengeschreven maar gitaar spelen met spatie, aids en tbc met kleine letters versus *MS* en *CVA* met kapitalen, catamaran/katapult, berlinerbol/Bossche bol. En ga zo maar door. Boos kon Karel er zelfs om worden. Het summum, zo vertelde hij in een interview met Onze Taal, was de verkrachting van phoenix tot feniks, waarbij ook de uitspraak nog eens totaal anders werd. Brr! „Wat zijn eerste daad zou zijn als hij baas was van de Nederlandse taal?“, vroeg de interviewer. „Een uitgekledede en logische variant maken van de Bolle Van Brugge, die dan De Kale Karel zou moeten heten“, zo luidde het gedecideerde antwoord.

Door de spellinghobby werd ook een sluimerend schrijftalent in Karel tot leven geroepen. Het begon met artikeltjes schrijven voor de buurtkrant, en later werd hem daar zelfs een vast columnpje toebedeeld. In het plaatselijk dagblad verschenen regelmatig in geanonimiseerde vorm zijn waargebeurde persoonlijke stadsbelevissen in het dagelijkse cursiefje 'Rarekiek'. Zijn eerste ingezonden brief over een cruciale taalfout in 'de Volkskrant' werd aldaar gelijk geplaatst: een overwinning die naar meer smaakte. Vele bijdragen volgden, soms het record van wel twee ingezonden brieven tegelijk in één editie (toegegeven: het was komkommertijd met stagiair-redactieleden, maar alla).

Nu lijkt hiermede het beeld geschetst van de gemiddelde verzuurde en betweterige taalpurist, of – zo u wilt – taalzeiker. Maar dat slaat toch echt niet op de bijzonder sociaal ingestelde Karel die eigenlijk wel een goedpraatse allemansvriend genoemd mag worden, met wie je nooit ruzie krijgt. In zijn vele bestuursfuncties wordt hij vaak het oliemannetje genoemd vanwege zijn capaciteiten om mensen in het gareel te krijgen terwijl hij ze toch in hun waarde laat. Ruzie doet hem pijn, dat vindt hij verspilde energie.

Kortom: een erudiete maar vooral bijzonder aardige man op wie je zó verliefd kunt worden. Met een taaltic.

RUPSEN en MUIZEN

Bij binnenkomst in John's Casino aan de Oudegracht wordt Frank Heyboer hartelijk welkom geheten door de manager, zoals te doen gebruikelijk voor vermogende afnemers van kansspelproducten. „En, hoe staat het met het ongedierte in Rusland?“, informeert de gokbaas met een amicale oogknip. Frank heeft ooit eens laten vallen wat hij zoal uitspookt bij Stolichnaya Lokomotiv BioEngineering. Genetische proeven met beestjes zijn een specialiteit van hem. „We zijn overgestapt op beren“, grapt Frank terug. „Past beter bij het imago van Poetin. Waar is mijn broer?“ Hij wordt begeleid naar de viplounge met roulettes in de werfkelders aan de gracht.

Aan de bar schuift hij aan bij broer Ronald. Die twee naast elkaar ontlokken de Britse bartender de opmerking dat ze *'look alike as two peas in a pod'*. Ze zijn gewend aan dit soort opmerkingen. „Hoe hangt ie?“, vraagt Ronald quasipopulair zoals altijd. „Lekker aan het manipuleren? Met de genen dan,

bedoel ik.” „Zeer veelbelovend”, antwoordt Frank. „We hebben de rupsen vrijwel onder controle; nu de muizen nog. En dan verder denken.”

Stolichnaya Lokomotiv kan inmiddels het genengarnituur van de eikenprocessierups laten doen wat ze willen. Ze hebben het multiplicatiegen zodanig geprogrammeerd dat de beestjes bij seksuele opwinding een *feromoon* produceren dat alle vogels onweerstaanbaar vinden. Binnen de kortste keren veranderen de processies in rouwmarsen, en zal de Europese rupsenplaag een halt kunnen worden toegeeroepen. Er moeten alleen nog proeven gedaan worden hoe de vogels dit feromoon metaboliseren en hoe het verder in de biokringloop komt. Een uitdaging op zich, die misschien weer nieuwe perspectieven opent, zo menen de overigens niet zo pacifistisch en biodynamisch ingestelde biotechnenuten in de Russische proeftuin.

Omdat muizen veelal ondergronds opereren, is daarbij de uitdaging van andere aard. Gedacht wordt aan psychogenetische manipulatie waardoor de diertjes claustrofobisch worden en juist dolgraag uit hun holen en gangen komen. Bovengronds vallen ze ten prooi aan predators zoals sperwer, uil en buizerd. Tot zover zijn de proeven gelukt, maar één probleem moet nog getackeld worden: de opgevreten muiszengenen veroorzaken zeer agressief gedrag bij de vogels, die daardoor op hitchcockachtige wijze de mens aanvallen. Dat moet er even uit *geëngineerd* worden.

„Wow”, verzucht Ronald, „dat wordt weer een goudmijn voor jouw toko, broertje. Waar láát je al die roebels?” Frank heeft zijn Russische arbeidswinsten verspreid belegd in bitcoins en andere cryptovaluta, onzichtbaar voor bank, fiscus en

crimefighters. Maar dat hoeft zelfs zijn eigen broer niet te weten. „Tja,” antwoordt hij, „Greetje en ik gokken allebei graag; dat gaat weleens mis. En we houden erg veel van langdurige cruises en een bourgondische levensstijl. We hebben zelfs geen kookspullen in huis; dat zegt genoeg.”

„Hoe gaat het eigenlijk met Greetje?”, oppert Ronald, die stiekem wel verliefd is op zijn bloedschone *manszuster*. Ze heeft geen enkele vorm van make-up of andere opsmuk nodig; slechts met een eenvoudig japonnetje is ze al een charmante babe. Maar daarbij is ze ook nog eens innemend, belangstellend en zorgzaam.

„Greetje? Die houdt zichzelf prima bezig, hoor. Ze barst van de vriendinnen. Het vervelende is alleen dat die allemaal kinderen hebben, en nu wil ze die ook. Maar daar heb ik dus helemaal geen zin in. Moet er niet aan denken zelfs. Ik wil daar geen muizenissen over hebben. Dat weet ze ook, maar toch: ze blijft proberen. Ik moet steeds vreselijk oppassen met haar vruchtbare periodes; zelf doet ze het niet.” „Ai”, gooit Ronald het eruit. „Da’s niet te best. Misschien, zonder dat ze het weet, bij de uroloog je zaadstrengen door laten knippen?” Woedend knalt Frank zijn whiskytumbler op de bar. „Ben je nou helemaal gek geworden? Mijn mannelijkheid opofferen? Aan jou heb ik nu even helemaal niks, broer” en woest beent hij weg.

WHITE MAN'S WHISKY

Ronald blijft alleen achter aan de roulettetafel. Hij heeft zojuist tienduizend euro gewonnen met zijn geluksgetal 22, het kaliber van zijn wapen. Zijn motormaat Harald, die bij hem aan tafel kwam spelen, won een schamele duizend *doekoe*, twee snoeken zoals de criminele briefjes van vijfhonderd herten in de gevangeniswandelgangen. Niettemin is Harald toch tevreden, en samen gaan ze naar de bar voor een Lagavullin 21 years old.

Harald en Ronald berijden dezelfde Ducatimotorfiets en kennen elkaar van de ABC, een zogenoemde 1%-motorclub onder welke categorie bijvoorbeeld Satudarah en Hells Angels vallen (de overige 99% zijn de brave motoristen). ABC staat voor Amsterdamse Boreale Casinomogols, strikt beperkt tot vermogende, rechts-conservatieve en Kaukasische casinobezoekers. Op dit laatste wordt, naast de intake, ook gecheckt door middel van een DNA-test via – hoe toevallig – een Russisch biotechbedrijf. Harald en Ronald zitten in het ABC-chapter Utrecht.

Behalve motormaatje is Harald tevens contactpersoon voor Ronald betreffende diens dienstenpakket: het elimineren van lastige of omstreden elementen in de maatschappij. Liquidatie-in-opdracht dus, 'a licence to kill'. Harald handelt in opdracht van de – gewoonlijk criminele – cliënt en functioneert als go-between. Hij overlegt met Ronald of die de klus aanneemt en zo ja, voor welk tarief. Voor dat laatste heeft Ronald een slim format ontwikkeld, deels gebaseerd op de postcode van de toekomstige plaats delict (Amsterdam-Centrum is tienmaal duurder dan Emmeloord), deels op de positie die het

aanstaande slachtoffer inneemt op de maatschappelijke ladder (politicus > advocaat > gokhuisbaas > bedriegende echtgenoot). Voorwaarde is wel dat het doelwit van Kaukasische komaf is; geen Marokkanen of oosterlingen. Ronald geeft honderd procent garantie op zorgvuldigheid (altijd het juiste slachtoffer, geen vergismoorden), doeltreffendheid (mors subita) en anonimiteit (niets, maar dan ook niets, wordt per telefoon of op papier geregeld). Hij heeft met dit eenmansbedrijf de laatste drie jaar een beruchte maar gedegen reputatie opgebouwd. Sindsdien heeft hij een groeiend aantal opdrachtgevers verworven en ruim dertig geslaagde missies respectievelijk verwoeste levens op zijn conto: tien per jaar, maar niet in december en januari. Dan gaat hij namelijk uitgebreid relaxen: motorcrossen door de Sahara, diepzeeduiken in het Great Barrier Reef of skydiven vanaf de Burj Khalifa Tower in Dubai, met 828 meter de hoogste ter wereld. Geld speelt geen rol; spanning juist wel.

„Ik wil volgende week een tweeledige klus met je bespreken, Ronald”, zegt Harald bij de uitgesproken rokerige, peperdure en dertig jaar oude Double Cask Bowmorewhisky. „Je zult een dubbelloopse winchester nodig hebben in het Hoge Noorden”, grapt hij. Ze spreken opnieuw af voor volgende week, en Harald schiet zijn bomberjack aan.

TIJGERS ZONDER GRENZEN

Elke stad en elk dorp organiseert tegenwoordig wel een dictee. De dicteecultuur heeft om zich heen geslagen sinds Philip Freeriks in 1990 op teevee het Groot Dictee der Nederlandse Taal introduceerde, een idee dat hij had medegenomen vanuit Parijs alwaar hij correspondent was. In het najaar wordt het altijd

weer dicteetijd. De organisatoren zoals Rotary Club en Lions Club zoeken een mooie, gastronomische locatie met uitgelezen spijzen en dranken, een plaatselijke schrijver die een tekst met lastige woorden kan maken, en een bekende stads- of dorpsgenoot die als publiekstrekker fungeert door het dictee te presenteren. Vaak wordt er ook nog een goed doel aan gekoppeld; regelmatig is dat de bestrijding van laaggeletterdheid. Alles is eigenlijk een minikopie van de opzet van het nationale dictee, tot en met de naamgeving aan toe: regelmatig staat het adjectief 'Groot' vermeld voor de dicteenaam, zoals Groot Vlaardings Dictee en Groot Dictee Rijssen-Holten. Als zou er ook een kleinere variant bestaan. Het dictee kan openbaar zijn, of alleen toegankelijk voor inwoners. Dit laatste tot teleurstelling van de Dicteetors. Een enkeling van hen gelukt het dan om toch door te dringen en mee te schrijven, maar hors concours. Men kan individueel deelnemen of in groepen. Bij een dergelijke organisatie wordt soms wel € 50 entreegeld per persoon gevraagd, of meer.

'Het moet ook eenvoudiger kunnen', denkt Karel Landsteiner. Gewoon thuis bijvoorbeeld, dan maar minder deelnemers. Voor de declamatie hoeft hij alleen maar te putten uit zijn uitgebreide sociale netwerk: personen met een uitstekende declamatie, zoals een dominee of schrijver. Die bovendien geen gage vragen maar dit pro Deo en voor de jeugd doen. Geen dure prijzen of medailles; het gaat immers om de eer. En zelf de tekst componeren, met lastige en minder lastige dictee-instinkers, maar vooral met een verhaal, inhoud dus. Geen droge opsomming van *przewalskipaarden* en *anti-makassartjes* in zeven alinea's. En ook een sociaal entree-tarief: 'wat het je waard is', inclusief consumpties.

Zo geschiedde. Karels dicteeavonden munten uit door laagdrempeligheid, ongedwongen sfeer en gezelligheid. Zijn vrouw houdt toezicht op het aantal deelnemers, want Karel zelf kan geen neen zeggen. Zij verzorgt ook heerlijke zalmsandwiches die weldra op zich een reden zijn om mee te doen. De zoon verzorgt de techniek, en dochterlief begeleidt binnenkomst, presentielijst en (vrijwillige) geldelijke bijdrage. Ook de dicteetijgers, die wel degelijk welkom zijn, waarderen de onschoolse aanpak. Ze ontdooien zelfs, waar ze elders toch behoorlijk competitief bezig zijn. Maar niemand van hen slaagt er ooit in om nul fouten te halen. Zelfs de Brabo – toch een wandelend woordenboek – lukt dit nooit bij Karel. Dat is dan weer jammer voor ze, maar een succesje voor Karel, wiens dicteewoorden veelal verrassend origineel zijn omdat hij ze zelf concipieert, daarbij wel degelijk de richtlijnen van het Groene Boekje en de Bolle Van Brugge hanterend. En daarbij hebben Karels dicteeverhalen ook nog eens een leuk thema, met een kop en een staart. Hij verwierf hiermede zekere erkenning vanuit het gilde der Dicteetors en mag zich lid van deze uitzonderlijke club noemen. Zijn bijna naïeve taalblijmoedigheid wordt in deze serieuze community ten zeerste geapprecieerd.

Zo ook wordt zijn idee omarmd om een dictee-interland te organiseren tussen Vlaanderen en Holland. Van oudsher heerst er bij de Hollanders een soort jaloezie jegens de spelvaardigheid van hun zuiderburen. Vraag niet hoe het mogelijk is, maar de Vlamingen worden als het ware geboren met *homozygote* orthografiechromosomen. En daarna onderhouden ze dit talent door uitstekend en niet-steeds-veranderend onderwijs. Zij hebben niet eens een dicteecultuur nodig; in België bestaan weinig taalevents. Daartoe moeten ze uitwijken naar Holland. Bij het Groot Dictee op teevee zijn de Vlamingen

veelal superieur. Een uitdaging dus. Zouden de Dicterors het aandurven om in een taalwedkamp te battelen met Vlaamse spellingfreaks? Ja dus. En de Vlamingen pakken de handschoen gretig op. Karels idee krijgt zelfs een werktitel: Grenzenloze Taalamour, met een knipoog naar de officieel verboden tussenletter-n.

BANCO

Ronald is alweer bezig om zijn gewonnen duizendjes te laten werken aan de *goldententafel* wanneer hij op de schouder getikt wordt. Het is mr. Theo Hetteema, zijn financieel jurist en mede-ABC-motormaat, vergezeld van een man in kantoor-suit. Verrast is Ronald niet: Theo mocht immers ook toetreden tot de rechtsewittemannenmotorsekte omdat hij Kamerlid voor EVE is en graag gokt. Theo is fervent baccaratspeler, een ouderwets maar zeer lucratief kaartspel; echt iets voor een jurist.

„Leuk je weer te zien, Theo. Hoe gaat ie? En wie is je kompan?” Theo stelt Anton Bohn voor, de erudiete, naar buiten toe aimabele taalhercules. In a nutshell leggen Theo en Anton aan Ronald uit wat het probleem is, en vragen hem om Anton in de gokwereld te introduceren. „We nemen eerst nog een *dram* en dan gaan we eens kijken wat je waard bent aan de speeltafel, Bohn”, stelt Ronald voor. Anton valt gelijk al in de smaak bij de heren door voor alle drie een rondje Craigellaghie 17 years te bestellen, een single malt voor connaisseurs. „*Sláinte!*”, proosten ze alle drie op z'n Schots.

Ze gaan een potpourri aan kansspelen doen om te zien wat het best bij Anton past. Via de klassieke Franse roulette en gouden ten, blackjack, punto banco en modernere gokkasten en

jackpotslots komen ze erachter dat Anton een geboren pokerspeler is. Binnen de kortste keren behaalt hij full house, carré en royal flush, het hoogst mogelijke. „Bingo,” taalgrapt Anton toepasselijk, „dit is mij op het lijf geschreven.” En dat klopt: bluffen is zeg maar echt zijn ding.

Ronald is stupéfait. Zulk talent zag hij nog nooit. Een wandelende goudmijn, die taalboon. Die moest hij maar te vriend houden. De tevredenheid is trouwens wederzijds: ook Anton ziet mogelijkheden. Behalve steun en toeverlaat in het gokwezen zou Ronald hem nog verder behulpzaam kunnen zijn. Anton ruikt namelijk weer een nieuwe publicatie: de ‘Lexicografie der Kansspelen’ dringt zich gelijk in zijn gedachten op. Aangevuld met tips en tricks van ervaringsdeskundigen zoals Ronald, en misschien zou Theo nog wel wat financiële kanttekeningen kunnen aanleveren. Zo snijdt deze avond voor Anton het mes aan twee kanten, een win-winsituatie in casinojargon.

Anton en Ronald gaan elkaar op zeer regelmatige basis ontmoeten. Alle single malts van John’s Casino passeren de revue. En bij grote winst vloeit er uiteraard champagne, Dom Pérignon. Magnums. Anton laat zijn duizenden gewonnen euro’s cash uitbetalen om maximaal profijt van het geld te hebben: geen inkomstenbelasting, geen negatieve rente. Met briefjes van € 500 laat zich dat ook makkelijk uitvoeren: een miljoen euro in deze coupures weegt immers slechts twee kilo. Een geliefd geldbriefje, zo’n vijfhonderdje, dat de Europese banken willen afschaffen maar daardoor nog veel geliefder wordt. Anton bewaart zijn gokwinsten, inmiddels bestaande uit 500 500 eurobiljetten (*id est* een kwart miljoen euro ofwel een pond in gewicht en 5 cm van dikte), voorlopig op kantoor, in een daar-

toe uitgeholde proefversie van de vijfdelige Bolle Van Brugge in luxe cassette. Hij wil het uiteindelijk gebruiken voor de aanleg van een overdekte manege voor de kinderen en een eveneens overdekt tropisch buitenzwembad op zijn landgoed in Lopik. De aannemer, een ABC-motorclubvriend van Ronald, is bereid alles zwart uit te voeren maar dan moet Anton er nog eerst wel een pondje van die biljetten bij zien te pokenen.

MISOPEDIE

Frank Heyboer en zijn Greetje vieren het feit dat ze alweer vijf jaar samen zijn. Ze hebben elkaar leren kennen in het casino waar de broertjes Heyboer aan haar roulettetafel kwamen spelen. Frank viel als een blok voor haar elegante verschijning in de outfit van croupier, maar zij liet ook Ronald niet onberoerd, vooral zoals ze heerlijk inhalig de fiches van het roulletlaken naar zich toe veegde met het *rateauharkje*, een bijna erotisch gebaar.

Hun huwelijk werd voltrokken in John's Casino door de wethouder van cultuur, sport en recreatie: een ChristenUnieman in een gokeldorado. Die voelde zich daar duidelijk niet thuis, maar had nog wel de snedigheid paraat door te verklaren 'dat het huwelijk immers ook een grote gok was'. De champagne vloeide daarna rijkelijk, en iedere gast kreeg een buidel met fiches om een proeverij aan kansspelen en -spellen over zich heen te laten komen. Het werd een heuglijke matinee op een zonnige zaterdag, afgesloten met een groots diner in het naastgelegen etablissement Mej. Janssen.

Het huwelijk van Frank en Greetje loopt al vijf jaar op rozen, gedeeltelijk gedragen door liefde en grotendeels door aardse

geneugten. Ernstige zaken doen zich niet voor. Via Franks Ruslandavontuur komen grote sommen cryptoroebels binnen die ze samen lekker opsouperen op hun vele reizen, en Greetje kan zich met haar vriendinnen uitstekend vermaken wanneer Frank afwezig is. Dan gaan ze rijkelijk shoppen in de Amsterdamse P.C. Hooftstraat of wellnessen in het Okura Hotel. Verder heeft ze het prima naar haar zin nu ze, via een blackjackende rechter in John's gokpaleis, geholpen is aan een leuke baan bij het Openbaar Ministerie in het centrum van de stad Utrecht.

Het enige wrijfpunt tussen de twee zit hem in Greetjes recente kinderwens. Maar Frank wordt alleen al als ze erover spreken uitgesproken iebel, en Greetje weet dat. Toch blijft ze proberen, terwijl Frank de menstruatieapp die hij op zijn iWatch geïnstalleerd heeft, scherp in de gaten houdt. Op de vruchtbare momenten wordt het steeds eventjes moeilijk voor hem om smoesjes te bedenken ter vermindering van *impregnatie*, terwijl zijn lief juist ligt te smachten. 'Dat gaat nog een verdord vervelend dingetje worden', mijmert hij terwijl hij met gefakete hoofdpijn de huwelijksboot-met-al-zijn-verplichtingen afhoudt. Zijn pedofobie begint langzamerhand aspergerachtige vormen aan te nemen, een diagnose overigens die hij al een aantal jaren, zij het voor de buitenwereld onmerkbaar, met zich meedraagt.

Greetje heeft haar probleem in de vriendinnengroep ge-gooid, terwijl ze samen lekker liggen te jacuzziën. Vriendinnen met allemaal al een of twee kleintjes en die samen een nanny fulltime in dienst hebben voor de collectieve kinderoppas. Uiteraard begrijpen ze voor de volle honderd procent Greetjes kinderwens. Maar ze zijn het er ook over eens dat het nemen van een kind niet iets voor haar alleen is, en dat Frank toch

echt vanuit zijn hart moet willen. „Waarom komt hij niet eens met je mee naar ons? Dan kan hij met eigen ogen zien hoe het is om met ruime financiële middelen prettig een kind om je heen te kunnen hebben.” „O nee,” repliceert Greetje, „dat doet hij nooit. Ja, het is niet normaal hoor, die kinderangst. Hij wil er ook helemaal niet over praten. Ik weet echt niet hoe dat verder moet. We hebben het zó vreselijk goed en gezellig met elkaar, maar een kind dat daarbij komt ziet hij kennelijk als een kind dat ertussen komt. Als ik dat geweten had ...”

En dan komt een van de meiden ineens op een briljant idee. „Die broer van Frank – Ronald heet hij toch? – die lijkt immers als twee erwten in een peul op hem? Kun je daar niet iets mee?”

Het is even akelig stil in het hete bubbelbad, terwijl zich bij Greetje een scenario afspeelt in haar gedachten. Ze wordt er nog warmer van in de lendenen. Is Ronald immers niet de identieke, eeneiige, *monozygote* tweelingbroer van Frank?

NAJAAR

BIJBOHNEN/BIJBEUNEN

Onder de elektromagnetische straling van de Lopiker zendmast langs de A27 – in kersttijd met duizenden lichtjes de een-na-hoogste kerstboom ter wereld – ligt aan de Lekdijk-Oost de havezate van de familie Bohn. Op het dubbele smeedijzeren toegangshek staat in sierlijke, vergulde letters ‘Bohns Staete’. Wanneer rechercheur Klabak het grindpad dijkafwaarts rijdt, wordt hij onstuimig begroet door een roedeltje beagles. Hier wordt klassiek Engels gejaagd, schat hij de situatie in. Een mooi plaatje, samen met die open rode Engelse klassieker voor de deur, waarvan het portiertje nog openstaat en de motorkap warm aanvoelt.

Juliette Bohn, geboren Clicquot, die zich nu weduwe mag noemen, was reeds door de lokale regiopolitie op de hoogte gebracht van de dood van haar man. Wanneer Klabak haar de exacte toedracht van de brute moord op haar eega toelicht, reageert ze receptmatig-geschokt, maar enig cynisme kan haar niet ontzegd worden wanneer ze verneemt dat taaltrofee ‘de Kristallen Ganzeveer’ het moordwapen was. „Dat zou Anton niet beter hebben kunnen bedenken. Hij was erg fier op die prijs, zeker en vast”, schertst ze met Vlaamse tongval. „Heeft u al enig idee omtrent de dader?” Klabak schetst de prille staat van de zaak en durft, gezien de stoïsche reactie van de vrouw, toch wel verder door te vragen. Of er de laatste tijd dreigementen geweest zijn, of misschien vreemde personages in en om het huis. Maar nee, alles pais en vree in de hofstee. Ook geen toestanden met vriendjes van de drie paardendochters of zo.

„Als ik zo vrij mag zijn, mevrouw: hoe was de relatie met uw wederhelft?” Deze vraag overvalt haar toch een beetje. „Welnu, we zijn – o nee, waren – ruim vijfentwintig jaar *tegader* en dan krijgt men weleens wat *craquelures*. En ons gezamenlijk uitgeversbedrijf veroorzaakte de laatste tijd nogal eens wat dispuut.” Klabak had reeds tevoren ontdekt dat Anton nóg een extraredactionele bijbaan had, ook in werktijd van de Bolle Van Brugge: hij had samen met zijn vrouw een exclusieve stripboekenuitgeverij opgestart. Alleen toonaangevende auteurs en cartoonisten waren hun klanten, en de bijzondere uitgaven kenmerkten zich door een zeer beperkte oplage – gelijk al een collector’s item – en door afbeeldingen op *giclee*-niveau van de hoogst haalbare kwaliteit. Dat werd gefaciliteerd doordat Anton via Van Brugge toegang had tot de allerbeste piëzografische inkjetdrukkers bij Royal Joh. Enschedé in Haarlem. „Ik wilde eigenlijk de activiteiten overhevelen naar het grafisch bedrijf van mijn familie in Antwerpen, drukkerij Plantijn-Clicquot, maar Anton was daar mordicus op tegen. Het was een geldkwestie.”

Klabak neemt de weduwe Clicquot eens op. Een charmante veertigster, mooie gelaatstreken en betoverende ogen met een bijzondere kleur, cognacbruin met een vleugje Grand Marnier. Ongetwijfeld een ravissante gastvrouw bij de vele champagnefeesten die aan de Lekdijk gegeven worden. Maar ook fysiek sterk, schat hij in. Ze is tenslotte paardenfokster geweest en houdt zich als paardenfluisteraar nu alleen nog bezig met de paarden van de rijken der aarde.

„Het is slechts een formaliteit, mevrouw. Maar ik moet u toch vragen waar u was, eind van de dag.” „In Utrecht, op de Oudegracht in het stripwalhalla Blunder voor overleg met de

erven Jan Kruis over de uitgave van een postume ‘Jan, Jans en de kinderen’. Ze hebben thuis bij hem onvermoed materiaal gevonden. En op de terugweg even langs bij Anton op kantoor aan het Plein der Twaalf Werken. Ik wilde hem voorstellen deze nieuwe opdracht nu toch echt eens in België te laten uitvoeren, als proef. Maar ik kon maar heel eventjes blijven, want het was een heksenketel op het plein vanwege zo’n stomme voetbalwedstrijd in het stadion ernaast.” „*Amai*, mon Dieu, dat was de laatste keer dat ik hem levend zag!”, haast ze zich erbij te zeggen. Klabak neemt pro forma nog vingerafdrukken bij mevrouw Bohn-Clicquot en reist af. Op dat moment komen de dochters in paardrijoutfit binnen. Zij weten nog van niets.

VOORJAAR

HET *LEVIRAAT* (GENESIS 38: 8-10)

Ronald en Harald treffen elkaar weer in het casino. Harald bemiddelt in een omlegopdracht vanuit het schimmenrijk der Brabantse penoze. Die wordt namelijk in de wielen gereden door een volhardend advocatencollectief uit het noorden des lands dat het wél aandurft om de narcoticatop aan te pakken, daarmee gehoor gevend aan de landelijke roep vanuit publiek en politiek om nu eindelijk de monopoliepositie van de Nederlandse drugsmaffia te doen wankelen. Ondanks de kans op bedreiging, fysieke intimidatie en erger dan dat. Daar moet je als advocaat tegenwoordig lef voor tonen, en dan kom je al gauw uit op het onverzettelijk tweelingduo uit Groningen, de gezusters Parel & Parel, nichtjes van dat andere juristenkoppel, de tweelingbroers Ketting & Ketting uit Friesland. Een eeneiige vrouwelijke pleittweeling met het gezamenlijk advocatenkantoor VVVD oftewel Venimus Videmus Vincimus

Duplex. Een parodie op het motto ‘veni, vidi, vici’ van de oprichter van het kantoor. Ze hebben wel humor, deze geboren Gemini.

„Ze moeten van mijn opdrachtgevers beiden tegelijk naar de filistijnen. Hoe je het doet moet je zelf bepalen, maar je moet het alleen doen”, merkt Harald droogjes op. „Het zal wel in de noordelijke provincies plaatsvinden, maar je mag het hoofdstedelijk tarief hanteren, maal twee. De helft vooruit; die heb ik bij me; de andere helft na afloop.” Ronald heeft zich een beetje kunnen prepareren op een tweevoudige liquidatie gezien de eerdere opmerking van Harald over de dubbelloopse winchester die nodig zou zijn. Hij heeft al een speciaal wapen in gedachten, een snelle repeteerder. Hij accepteert de opdrachten neemt het koffertje met een kilogram snoeken ad € 500 per stuk in ontvangst.

De heren nemen afscheid en Ronald gaat op weg naar het naastgelegen restaurant ‘Mej. Janssen’ alwaar hij afgesproken heeft met Greetje. Zij had hem gewhatsappt dat ze hem erg graag iets buitengewoon persoonlijks wilde vragen. Greetje heeft zich eenvoudig, maar uitermate aantrekkelijk gekleed: een turkooizen japon tot ruim boven de knie, en een fraai erbij glanzend *mikimotoparelsnoer* tot in het diepe decolleté. Dit geheel gecompleteerd met een verleidelijk vleugje *lodderein* in haar hals. Ze trekt daarmee meteen de belangstelling wanneer ze plaatsneemt in de loungecorner van De Joffer, zoals het etablissement door vaste gasten ook wel genoemd wordt. Ze bestelt een fles Chablis Premier Cru Contrôlée met twee glazen en neemt er zelf vast een. De sommelier plaatst de fles juist in de ijsemmer wanneer Ronald verschijnt. „Dag lieve schoonbroer van mij”, verwelkomt ze hem met een echte zoen

op de mond in plaats van het obligate luchtkussengedoe. „Wat fijn dat je meteen wilde komen. Wil je een glas *oesterwater*?” Ronald plaatst het koffertje met het half miljoen zorgvuldig in zijn directe blikveld. „Je ziet er betoverend uit, Gré; complimenten. Alles goed met jou en dat broertje van me?”

„Op zich wel, Ron.” Greetje wil er geen doekjes omheen winden en komt direct ter zake. „Maar je kent Franks standpunt over kinderen, en daar wil ik het nu juist met jou over hebben. Ik wil toch echt heel graag moeder worden, of Frank nu daarin meegaat of niet. Hoe sta jij eigenlijk tegenover baby’s en kleuters?” „Ja, Frank en ik kunnen officieel wel een eeneiige tweeling zijn, en alles aan ons lijkt psychologisch en fysiek identiek, maar ik denk daar dus heel anders over dan Frank. Het is dat mijn business het niet toestaat, überhaupt geen vaste relatie. Maar mocht ik nu kunnen stoppen daarmee, dan zou ik best wel graag een huisje-boompje-beestjegezin willen.”

„Jullie zijn toch echt eeneiig, Ron? Is dat medisch weleens bewezen?” „Jazeker wel. Frank heeft ooit eens ons beider speeksel meegenomen naar zijn Russische toko en daar het DNA-profiel laten uitzoeken. Voor de volle honderd procent identiek, geen twijfel mogelijk. Hoezo vraag je dat? Heeft mijn intuïtie het goed dat je daar iets mee wilt?”

„Bingo”, grapt Greetje in casinotaal. „Stel je eens voor dat wij twee samen”, en ze geeft hem een sensuele glimlach, „doen wat Frank weliswaar doet, en ook heel fijn doet, en best wel vaak doet – daar hoor je mij echt niet over klagen – maar niet op het daartoe bestemde moment; dat wij twee samen dus, zorgen voor *nakroost* bij mij, nageslacht dat naar de buitenwereld toe gewoon Franks profiel heeft? Een geheimpje

van ons tweeën alleen. Zoiets als dat Bijbelverhaal waarin Onan de weduwe van zijn overleden broer moet bezwangeren; dat was toen heel normaal, zo'n leviraatshuwelijk. Denk je eens in: wij doen zelfs wat God gebiedt!"

„Behalve dan dat Frank nog leeft”, merkt Ronald gevat op. Maar hij ziet het idee wel zitten, want hij staat al heel lang op een droogje, is ronduit gek van zijn schoonzusje, en dit is wel een heel spannende operatie die zijn crimineel-avontuurlijke brein instantaan aanzet tot feromoon- en andere hormoonproductie. „Oké, Gré. Laten we er eens verder over fantaseren met een afrodisiacum erbij. Kelner!”

Ronald bestelt twee porties oesters numero 2 van het type Creuse Blanche de Normandie, naar men zegt het soort met de grootste concentratie libidobevorderend zink. Met een zwoele en stoute blik in haar ogen, zoals Jan Steen die 350 jaar geleden gezien moet hebben bij het meisjesmodel in zijn beroemde verleidelijk schilderij ‘Het Oestereetstertje’, slurpt Greetje op decadente wijze het volle, sappige en lichtzoute vrucht vlees uit de Noord-Franse schelpen over haar volle lippen. Ronald begint steeds meer *jouissance* te krijgen maar houdt zich nog even in teneinde iets down-to-earth met Greetje te bespreken. „Akkoord Gré, graag wil ik de vader van Franks kind worden. Spannend zelfs. Maar onder twee voorwaarden.” Geschrokken valt Greetje even uit haar rol van pareloestereetstertje, maar herneemt zich onmiddellijk. „Kom maar op, loverboy!”

„Welnu, ten eerste mag Frank hier nooit ofte nimmer iets van vernemen, maar dat begrijp je zelf ook wel.” Greetje zit de consequenties nog eens door te rekenen, maar dat is een herhaling van zetten voor haar. Thuis had ze alle pro's en contra's

al de revue laten passeren. Er waren nu geen nieuwe aspecten bij gekomen. „En dat tweede dan?” „Je kunt voor mij, vanuit je functie bij het OM, misschien achterhalen wanneer het advocatenduo Parel & Parel tegelijkertijd ergens moet verschijnen. Dat moet toch wel lukken?” „Geen enkel probleem. Komt voor elkaar hoor. Nou, niet langer lullen maar poetsen, Ron. Kom op met de geit!” „Wat, meteen, hier en nu?” „Zeker nu: vandaag springt mijn ei. En nee, niet hier natuurlijk. Ik weet hiernaast in het casino een geschikte ruimte waar we niet gestoord worden. Ik weet dat nog van toen ik daar croupier was. Kom mee, ik reken even af.”

Ronald wordt bij John's Casino weer op de riant formele wijze als vaste klant ontvangen, maar de manager begrijpt zijn knipoog wanneer hij op Greetje wijst. „We gaan even ons geluk in een nieuw spel proberen”, grapt hij, en weg zijn ze samen, achter de coulissen van het podium waar later op de avond livemuziek gemaakt zal worden, zo weet Greetje. Er is een grote bedrijfsberging met allerhande goktoestellen, speeltafels en bedrijfskleding op rekken. En een chesterfieldbank die er gewoon om vraagt om door beiden genomen te worden. De tortelduifjes knallen van de passionele spanning uit hun kleren. Ze laten elkaar alle hoeken van het magazijn zien, en op het moment suprême, wanneer Ronald en Greetje tegelijk zullen arriveren en Greetje zich verzekerd weet van het tweede, hemelse verschil tussen de broers, dondert Ronalds geldkoffertje precies op een eenarmige bandiet die daardoor een hels kabaal maakt. Alle snoeken dwarrelen op de grond.

Greet heeft de hoofdprijs binnen.

OUDROZE en GEBROKEN WIT

De vijftientig leden van het gilde der Dicteetors komen bijeen in Theehuis Rhijnauwen aan de Kromme Rijn bij Bunnik voor een onderling specialistendictee. Maar dan zonder de enkele Vlamingen die de club rijk is, want na afloop zullen ze beslissen over plaats, datum en vormgeving van de dicteerinterland tussen Vlaanderen en Holland. Het dictee zelf, vervaardigd door cardioloog Rijk de Graaf uit Beverwijk, staat stijf van de spellinginstinkers:

‘De hematoloog die *epris* was van harp spelen met zijn *eolusharp*, en de gynaecoloog die een *violon d’Ingres* had in vioolspelen waardoor hij uitstekend op *rebec* en *viola da braccio* kon tokkelen, speelden als ensemble een *caccia*, begeleid door de gastro-enteroloog, gespecialiseerd in *esofagoscopie* van de *oesophagus*, maar die thans met zijn *lame sonore* een *dodecafonische passacaglia* ten gehore bracht met de confraters op de *avant-scène* van het Amsterdamse concertgebouw. Het werd *eilaci* een affreuze en *allerambetantste* kakofonie.’

De auteur-cardioloog declameert met satanisch genoeg zijn *monstrum eruditionis*.

‘Zo ongeveer ziet een typisch specialistendictee eruit’, denkt Karel Landsteiner, die weliswaar goed meeschrijft met de anderen maar ernstige bedenkingen heeft over de inhoudsloze woordendarree die over hen uitgebraakt wordt. Na afloop worden de handgeschreven dictees gehusseld en at random onderling herverdeeld ter correctie, terwijl de cardioloog woord voor woord fijntjes alle valkuilen belicht. Zoals gebruikelijk wordt dit weer een Poolse landdag met onderlinge

afsnoeverij, waarbij haantjesgedrag nog een eufemisme lijkt, zeker gezien het feit dat de enkele vrouwelijke leden zich daar evengoed schuldig aan maken.

Aangekomen bij 'het Amsterdamse concertgebouw' uit de tekst, barst bijna de oorlog uit. De letterstrijd gaat erom of dat nu met een kapitale C of een onderkastletter c geschreven moet worden. Heeft de cardioloog het wereldberoemde Koninklijk Concertgebouw bedoeld, of gewoon een willekeurig concertgebouw in de hoofdstad? Ze komen er niet uit, hetgeen uitermate spannend wordt voor enerzijds de Brabo die – zoals gebruikelijk – overtuigd is van zijn gelijk, en voor anderzijds de Gooise liedtekstschrijver en singlemaltaddict Jérôme van Rijckevorsel Dukdalf. Beiden hebben nul fouten, op zich een ongehoorde prestatie. Maar de een heeft C grote terts en de ander c kleine terts in het concertgebouw, om maar in dicteemuiziektermen te blijven. Aangezien deze Cc-kwestie na zeer geruime tijd onbeslist wordt verklaard, eindigen de heren ex aequo hetgeen betekent dat er een beslissende tweestrijd zal plaatsvinden. Een *barrage* dus, hetgeen in dicteekringen bekendstaat als shoot-out. De *capo di tutti capi*, zoals de organisator/auteur van een dictee schertsend wel genoemd wordt gezien zijn gezaghebbende positie, heeft daartoe een aantal extreem moeilijke woorden paraat die hij aan de twee rivalen stuk voor stuk zal voordragen. Degene die het eerst bij het opschrijven een fout maakt, heeft verloren en wordt tweede; iets wat je beslist niet wilt in die hoge regionen.

Bij het eerstgenoemde woord (een wilhelmina-vooruit oftewel forse damesborstenpartij) ontstaan geen problemen. Bij het tweede (zee-eendeneierbal) wordt fors gelachen door de zaal maar de Brabo heeft er problemen mee; hij verstaat slecht

vanwege een juveniel gehoorprobleem. Eenmaal herhalen door de declamator mag, geen tweemaal. Een gok dan maar, en goed gegokt. De stand wordt 2-2. Bij de derde woordgroep – een gebroken gebroken witte vaas – valt de genadeklap. De whiskyman-met-dubbele-naam denkt dat ‘gebroken wit’ aan elkaar moet, conform hemelsblauw en bordeauxrood. Maar helaas: een uitzondering in onze spelling, zoiets waar Karel zich steeds zo druk over maakt. ‘Onlogisch! Niet rechtlijnig!’ De Brabo wint en ontvangt een Delfts blauwe (sic: twee woorden!) vaas met oudroze rozen. Een gek gezicht straks thuis, in zijn studentikoze nerdy flatje.

Pfiew ... De club der Dicteetors kan ontspannen. In de knusse, ronde eetzaal waar normaliter ’s middags gezinnen en hele families komen voor de fameuze Kromme Rijnpannenkoek, wordt voor dit besloten gezelschap een koud buffet gereserveerd met een Fransewijnproeverij erbij. De spanning onder de deelnemers ebt weg en maakt plaats voor een min of meer gezellig samenzijn, geholpen door de voortreffelijke witte *bergerac*, *viognier* en *pinot gris*. En voor Jérôme the Whiskyd, zoals hij genoemd wordt, staan er mooie Schotse-westkustwhisky’s ter beschikking. Er wordt ruimschoots nabeborduurd over de fraaie dicteevondsten van cardioloog Rijk, en de komende dicteebijeenkomsten in Maastricht, Groningen en Zoetermeer passeren de revue.

Tijd voor het huishoudelijk deel van de avond: de dicteematch tussen België en Holland. Over de plaats van handeling is men het snel eens: uiteraard in Herberg De Swaen in Baarle-Hertog casu quo Baarle-Duc, alwaar de grens tussen België en Nederland dwars doorheen loopt. De Vlaamse dicteecollega’s hebben ermee ingestemd dat Nederland de eerste aflevering

van deze interland zal organiseren evenals de tekst, en dat de auteur zijn tekst zal schrijven in strikte geheimhouding voor allen, ook voor de 'Ollanders', op straffe van excommunicatie. Een vrijwilliger om deze eerste interlandtekst te componeren wordt snel gevonden: een van de weinige damesleden voelt zich geroepen, Rianne den Helder. „Ik weet een heleboel Hollandse instinkers waar Belgen problemen mee zullen krijgen. Ik heb er nu al goesting in!” Het tijdstip van dit Eerste Dictee Zonder Grenzen getiteld 'Grenzenloze Taalamour' wordt bepaald op eind oktober.

S5

Karel Landsteiner had eigenlijk wel rechercheur bij de politie kunnen zijn. Zijn uitermate scherp ontwikkelde vermogen om kleine details en oneffenheden in alle mogelijke situaties te detecteren, zit hem zelf weleens in de weg. Zo onthoudt hij gedurende een aantal ogenblikken de kentekens van automobielen die vreemde strapatsen op de weg uithalen, voor het geval dat er misschien een ongeluk op zal volgen; dan kan hij onmiddellijk getuigen. Ook signaleert hij verkeersborden die niet exact corresponderen met wat ze suggereren. Hij meldt die dan meteen aan Rijkswaterstaat. Gebruiksaanwijzingen zijn voor hem eveneens mooi materiaal: vaak heel slecht taalgebruik want kennelijk automatisch via de computer vertaald, en ook nog eens niet exact beschrijvend van stap tot stap. Dat laat hij dan ook weten aan de fabrikant. Zelden krijgt hij antwoord of een bedankje, maar dat belet zijn kruistocht niet. Wie wel vaak begripvol reageren, zijn journalisten van 'de Volkskrant' die hij betrapt op incorrect taalgebruik. Dankbaar volk. Hij heeft ook wel begrip voor hen, gezien de enorme tijds- en prestatiedruk op het journaal. Zelf neemt hij altijd ruimschoots de tijd voor wat hij schrijft en herleest het minstens tweemaal.

Ook de Bolle Van Brugge (BVB) mag zich regelmatig verheugen in Karels eigenwijs opvoedkundige waarnemingen. Redacteur Anton Bohn heeft een hoop te stellen met hem. Alles via de geduldige e-mail. 'Maar ja, dan moet je als 's lands toonaangevend lexicon maar niet van die stomme fouten maken', meent Karel. Zo hadden ze het bijvoorbeeld gepresteerd om het meervoud van 'bollewangenhapsnoet' te noteren als 'bollewangenhapsnoetten'. Onacceptabel, toch?

Toch heeft Karel geregeld wel degelijk echt nuttige en inhoudelijke opmerkingen die tot correctie in de BVB leiden. De dansbeweging 'dab' bijvoorbeeld, populair bij sporters en jongeren, en die zelfs de Koning tentoonspreidde tijdens een werkbezoek in Oldenzaal, ontbrak in de BVB. Hij werd met een foto erbij alsnog opgenomen, overigens zonder bronvermelding, hetgeen Karel weliswaar irriteert maar waarvan hij de ratio wel inziet.

Ook de absolute misvatting dat de medisch-militaire keuring van rekruten 'ahboris' zou heten (algemene toestand, hart, bovenste ledematen, onderste ledematen, reflexen, intelligentie, stabiliteit) werd door Karel ontdekt. Omdat hij zelf als eersteluitenant-arts heeft gediend bij de medische troepen, onderdeel keuringen, weet hij als de beste dat het 'abohzis' behoort te zijn (algemeen, bovenste/onderste ledematen, horen, zien, intellect, stabiliteit), waarbij hij zelf via een puntensysteem rekruten mocht goed- of afkeuren. Het missen van een arm werd een B5 oftewel afkeuring in plaats van B1; alles ertussenin kreeg een 4, 3 of 2. De beruchte en alom nagestreefde S5 mocht hij helaas nooit zelf uitdelen; dat was voorbehouden aan de kolonel-psychiater. Anton Bohn moet diep door het stof aangaande ahboris, want hij kan zelfs niet meer herleiden hoe die misvatting ooit is binnengeslopen in zijn BVB.

En zo zijn er meer, heel veel meer meer of minder belangrijke onvolkomenheden in de BVB die Karel meent te moeten signaleren. Slechts af en toe kan er een plichtmatig bedankje bij de redactie vanaf, maar Karel blijft volharden. Hij wil namelijk ook heel graag genoemd worden in het colofon van de BVB, een eer die eerder al te beurt was gevallen aan de Brabo. Maar eerst eens de y-kwestie aanroeren bij meneer Bohn, bedenkt Karel. De grootste denk- en publicatiefout aller tijden. Daar moet hij wel van door de knieën.

NAJAAR

HOLLE BOLLE

Kees Klabak is nog niet veel verder gekomen met de ‘woordenmoord’, zoals de zaak op het bureau inmiddels genoemd wordt. Het tijdstip van overlijden staat wel vast: begin van de avond, tussen zes en acht uur. Alle medewerkers van de Bolle Van Brugge waren op dat moment reeds naar huis, getuige de digitaleprikklokgegevens. Zij zijn allemaal ondervraagd en dat heeft niets opgeleverd. Behalve dan de regelmatig gespannen verhoudingen tussen vrijwel alle neerlandici en hun redacteur. Zonder uitzondering zijn zij allen bijvoorbeeld niet in vast dienstverband zoals hun baas, maar ‘dagloners’, het ouderwetse woord voor zzp’ers. Er valt niet aan te tornen, maar scheve ogen heeft het wel opgeleverd. Verder zijn er regelmatig vakinhoudelijke schermutselingen over intellectuele eigendomsrechten, met als dieptepunt het door Anton Bohn annexeren van een complete onderzoekslijn naar een nieuw ontdekte variant van het Nederlands bij Moermansk, rond de Witte Zee. Vodka noemt men daar bijvoorbeeld ‘vadmek’, een verbastering van het Jiddisch-Amsterdamse jajem. Een linguïstische revelatie!

Maar een echt moordmotief zit er niet bij. Als bijvangst levert het onderzoek een buitenbeense affaire van Anton met zijn secretaresse op. Die was ontstaan, zei men, toen hij zijn 'Lexicon der Lusten' aan het samenstellen was, een werkje waarvoor hij veel fieldwork moest doen. Hij had zijn secretaresse, die voor het gemak Juliette heette – net zoals zijn vrouw – betrokken in deze navorsingen. Het was in een duistere seksboerderij in het Bijbelgordeldorp Nieuw-Lekkerland, 25 kilometer stroomafwaarts van Antons Lopikse havezate, dat Juliette numero twee en hij zich iets te veel lieten meevoeren in de vleselijkelustenspelresearch. Dat bevorderde overigens wel de toeschietelijkheid van de boerderijcrew om stof aan te leveren voor het lexicon: zij wisten namelijk alles over de Kamasoetra en over varianten van seksuele standjes zoals de soixante-neuf, maar dan met de letters van het 'alfabet'. Hoe toepasselijk voor sekslexicologen.

Heel het redactie bureau van de BVB is op de hoogte van deze speciale arbeidsrelatie. Het kon dus niet lang duren of Juliette numero een vernam ervan. Wat dit voor gevolgen had voor de relatie tussen die twee, vermeldt het verhaal niet. Reden voor rechercheur Klabak om toch nogmaals af te reizen naar de Bohns Steate, zoals hij foutief noteert in zijn klassieke moleskinopschrijfboekje (restaurateurs maken deze ae/ea-fout ook vaak wanneer ze ceasarsalade op hun menu zetten, zo iets als kiezersalade).

En dan is er nog die vreemde uitgeholde proefversie van de vijfdelige Bolle Van Brugge in de boekenkast op Antons kantoor. Alle vijf delen hadden een grote holte uitgesneden van binnen. Daar had geheid geld in gezeten, zo wezen de speciale geldhonden van de speurhondenbrigade uit: die werden he-

lemaal gek van de woordenboeken. Ze roken zelfs dat het om euro's ging en niet om andere valuta. Maar wat nog belangrijker lijkt: de boekdelen zitten vol met vingerafdrukken van de 'Veuve Clicquot'.

VOORJAAR

STAMPPOT en KAVIAAR

Ronald is zich aan het warmdraaien voor de bestelde dubbele attaque op het tweelingadvocatenduo, de dames Parel & Parel. Via via heeft Greetje info ingewonnen bij het OM om te weten waarheen en wanneer de juristenzusters zich gezamenlijk zullen begeven. Dit laatste was best lastig aangezien de dames totaal los van elkaar zaken behandelen binnen hun collectief. Maar er blijkt een bijzondere conventie van advocaten gepland te staan op een geheime locatie. De reden: 's lands advocatencollectief staat te trillen op zijn o zo gefundeerde grondvesten. Binnen enkele weken tijd zijn twee amices bij een aanslag vermoord. Beiden waren betrokken bij heftige juridische zaken waarbij ze drugsbaronnen moesten bijstaan, en bij beiden waren er al wel dreigementen binnengekomen, maar daar was door de politie niets mee gedaan wegens gebrek aan menskracht.

De advocaten van de geheime vergadering, ongeveer twintig toppers met landelijke bekendheid – mede door het frequente optreden in de media – maken zich nu terecht zorgen om hun veiligheid. Zij vragen zich af of ze nog wel verder dit soort onderwereldzaken kunnen behartigen zonder zelf het loodje te leggen. De deken van de Nederlandse Orde van Advocaten heeft nu een bijeenkomst geregeld voor deze groep geslepen strafpleiters, ergens ver weg van de Randstad en wel

in het veilige Hoge Noorden: Middelstum. Dit lieflijke, radiair gebouwde *wierdendorp* op het Groningse Hogeland bezit een eeuwenoude herberg met de naam 'In de Valk'. Het pand met zijn drie lage eetzaaltjes en grote bovenzaal heeft enkele jaren eerder reeds zijn veiligheid bewezen toen het door de Koninklijke Marechaussee gekeurd en goed bevonden werd voor een bezoek van Z.K.H. Koning Willem-Alexander. Deze kwam gedupeerden van de aardgasbevingen, totaal onaangekondigd en onverwacht, een hart onder de riem steken in de grote bovenvergaderzaal. Bovendien – niet onbelangrijk voor de top of the bill van de juristerij – zijn de culinaire hoogstandjes van maître Marc-Guillaume in de wijde omgeving geliefd. Hij heeft niet voor niets zojuist vermelding gekregen in de Franse Gault&Millau, de evenknie van de Michelingids die ter classificatie koksmutsjes uitdeelt in plaats van michelinmannetjes.

De geheime meeting zal plaatsvinden om 17 uur. De bovenzaal met zijn kroonluchters en spiegels – na het koninklijk bezoek omgedoopt tot 'Kroonzaal' – wordt goed verduisterd, want daar moeten de meesters en de pleiters onbespied hun plan de campagne kunnen ontwikkelen. Een lopend buffet is in gereedheid gebracht met oesters, kaviaar, everzwijnzwezerik en andere *decadentistische* gerechtjes, passend bij de crème de la crème van de juristerij. Met uiteraard chablis en champagne. De begeleidende chauffeurs en persoonsbeveiligers zullen in de benedenzaaltjes gefêteerd worden op Groninger mosterdsoep, een stampottenbuffet en vlierbessengazeuse; er zijn immers rangen en standen.

Ronald heeft de locatie van de aanstaande pd al enkele malen geïnspecteerd. Hij heeft een uitstekende plek gevonden op de

eerste verdieping van het *vermaanhuis* tegenover de herberg, alwaar de nog enkele praktiserende Middelstummer doopsgezinden op de bewuste avond niet aanwezig zullen zijn, zo heeft hij geïnformeerd. Hij zal zachtjes een monumentaal eeuwenoud glasruitje moeten wegsnijden; sorry, Stichting Oude Groninger Kerken, maar hij heeft een zeer ruime donatie in het kerkenzakje achtergelaten. Het is slechts 50 meter vanaf de ingang van de herberg (zijn beoogde wapen reikt loepzuiver tot 500 meter), en hij wordt – nu de herfst al stevig heeft ingezet – niet gehinderd door de bladeren van de dakplatanen die normaliter voor verkoeling van het restaurantterras zorgen. Zijn snelle Audi TT kan achterstevoren en langsij het kerkje geparkeerd worden voor een onmiddellijke aftocht. De vluchtroute heeft hij al meerdere malen verkend en daarbij de wegen met mogelijke onvoorziene verrassingen gemeden. Niets staat hem meer in de weg. Alleen nog even oefenen om snel achter elkaar twee doelen effectief te raken.

GRENSINCIDENT

Dicteatrix Rianne den Helder heeft alle registers opengetrokken om de interlanddicteetekst ‘Grenzenloze Taalamour’ te componeren, met veel instinkers voor de Belgen. Zij heeft in alle afzondering en anonimiteit een aartsmoeilijke tekst geconcipeerd en door een deskundig neerlandicus van het Genootschap Onze Taal laten controleren. Geen speld meer tussen te krijgen. Wat zouden de Vlamingen maken van een zin als ‘de *nuvere toffelemoonse linkmiegel* ging op een atv-dag met zijn *misjpoosche* het skûtsjesilen volgen vanuit een *ache-nebbisje pieremachochel*’? Ach, er is toch zo veel mogelijk met dat Amsterdams-Jiddisch! En zo heeft Rianne met faustiaans *mefistofelisch* genoeg een dictee van 400 woorden samengesteld, barstensvol van dit soort struikelblokken die alleen ‘Ollanders’ zouden kunnen kennen, en zelfs zij dan vaak ook nog niet. Uiteraard kent zo’n technische *woordenceel* geen verhaallijn; het heeft kop noch kont. Karel zou zich een pok ergeren aan zoiets. Het heeft in ieder geval geen enkele verwijzing naar amour, laat staan ‘taalamour’ in het bijzonder.

Om de zaak netjes te begeleiden heeft Rianne een dag voor het dicteeduel al haar intrek genomen in Herberg De Swaen te Baarle-Hertog, alwaar ze wel degelijk een stukje amour introduceert: ze heeft namelijk afgesproken met haar lief, de Vlaamse dicteevirtuoos Gavin Willemen, ook lid van de Dicteetors. Een uitzondering op het doorsnee dicteetype: jong, knap, geestig en ook nog eens een superbe orthograaf met een wonderschoon kalligrafisch handschrift. Rianne viel voor het hele pakket. Ze hebben samen leuke voorpret in De Swaen met

de stevige aperitief van het huis genaamd ‘Grensincident’: een *panaché* van tequila, rum en wodka met 5% sinaasappelsap, die gelijk naar meer smaakt en onmiddellijk naar het hoofd stijgt. Bij de *frites garnies de l’auberge* schenkt de waard ook nog eens een speciaal voor de dictee-interland eigengebrouwen tienprocentig (!) bier met de gelegenheidsnaam ‘Duel-Duvel’. Rianne komt helemaal los wanneer ze samen zoenen, waarbij ze letterlijk en figuurlijk loslippig wordt. Ze heeft maar weinig aanmoediging van Gavin nodig om de lastigste dicteewoorden van ‘de Taalamour’ met haar amant te delen. De volgende morgen zal ze zich hier niets meer van herinneren. Zij niet, maar Gavin wel.

GRIEKSE ZAKEN

Karel heeft weer eens een wereldontdekking gedaan in zijn beleving. Bladerend door de Bolle Van Brugge – een goede gewoonte van *dicteezeloten* wanneer ze eventjes in een zwart gat vallen – stuit hij op ‘Grieks testament’. De BVB duidt dit als studententaal voor een kurkentrekker, zonder bronvermelding en zonder verdere uitleg. Karel wordt, als oud-gymnasiast, hierdoor getriggerd en gaat verder op internet zoeken. Niets, maar dan ook niets over te vinden. Dus mailt hij zijn vragen weer naar redacteur Anton Bohn: „Wat betekent dit woord? Waar komt het vandaan? Waarom staat het nog in de BVB als het werkelijk totaal uitgestorven lijkt?”

Pas heel veel later krijgt Karel antwoord, misschien omdat Anton Bohn hem spuugzat is maar misschien ook wel omdat die het antwoord gewoon niet weet. Inderdaad dit laatste, getuige de uitleg van Anton dat ‘Grieksch testament’ al sinds de eerste editie van de BVB erin vermeld wordt onder

verwijzing naar de bekende roman ‘De lotgevallen van Ferdinand Huyck’ van Jacob van Lennep uit 1840. Maar daar blijft het dan bij. Karel antwoordt dat hij weleens wil weten hoe het woordverwijderprotocol bij BVB geregeld is, want dat op deze manier de BVB binnenkort wel op een zes- in plaats van vijfdelige editie dreigt af te stevenen. Bij uitblijven van een antwoord stuurt Karel de e-mail opnieuw, nu met kopie naar het Genootschap Onze Taal. De wanhoop nabij geeft Anton Bohn dan maar weer antwoord. „Bij de laatste editie, meneer Landsteiner,” – Anton wil beslist niet op gelijke voet komen met deze dictee-idioot, en blijft *vousvoyeren* – „hebben wij wel degelijk 2.500 woorden moeten verwijderen omdat ze in geen tientallen jaren meer gebruikt worden. U moet denken aan *ijdelaar*, *kifteling*, *smodderbekje* en dat soort juweeltjes. Maar de aanwas door alle nieuwe woorden ten gevolge van media-aandacht overstijgt deze 2.500 ruimschoots. In plaats van een zesdelige editie gaan we nu de vijfdelige versie op *missaalpapier* uitbrengen. Ik hoop u hiermede nu geheel tevreden te hebben gesteld.” Het woordje ‘eindelijk’ in deze laatste zin heeft Anton beleefdheidshalve maar geschraapt, hetgeen hij beter niet had kunnen doen want Karel klimt meteen alweer in de elektronische pen en vraagt waarom dat Griekse testament dan wél behouden blijft. Hij heeft uiteraard wel een punt te pakken, maar Anton deletet de mail van Karel stante pede ...

Bij ontstentenis van een antwoord zit Karel achter zijn bureau te kniezen en op wraak te zinnen. Het is twee uur ’s nachts en hij heeft weer last van zijn plasprobleem. Sedert enige tijd moet hij er extra vaak uit en tot zijn verontrusting ziet hij in de wc – nog van het ouderwetse vlakspoeltype met een zogenoemde spiegel ter inspectie van het gedeponeerde – regelmatig zijn urine een roze tot rode kleur aannemen. Daar

moet hij toch eens mee naar zijn oud-collega en vriend de huisarts.

Terug bij zijn bureau ziet hij in zijn papieren BVB nog een *clausuur* zitten bij ‘Grieks testament’. Wanneer hij deze omgekrulde hoek wil gladstrijken – de discussie over het testament acht hij nu dan maar gesloten – valt zijn oog op ‘Griekse y’. ‘Wát??? Zie ik dat goed? Dat is toch dubbelop, een pleonasme? Een y is toch zeker al een Griekse letter voor onze letter i, zoals het synoniem i-grec immers zegt?’, zo redeneert Karel hardop, om zijn verbazing kracht bij te zetten. Hoppa, weer een hele internetstudie eraan gewijd, en ja hoor: hij is volledig overtuigd van zijn gelijk. Meteen weer een mail naar die vermaledijde Anton Bohn. Jammer voor Karel dat hij de volgende ochtend de fysieke reactie van Anton Bohn niet kan zien: ‘Potztausend nog an toe. Nu heeft Landsteiner toch zeker wel een punt te pakken, maar die eer gun ik hem echt niet.’

Anton stuurt, na enige afkoelingstijd, een neutraal bedankje voor Karels oplettendheid, zonder te vermelden wat de verdere actie zal zijn. Maar dat dit een majeure zaak is, is wel zeker. Anton zal de voltallige redactie eerder bijeen laten komen, want hoe is het toch in godsherechristusnaam mogelijk dat deze lacune, zeg maar gerust grove nalatigheid, tientallen jaren onopgemerkt de Bolle Van Brugge heeft kunnen bezoe-delen? Hebben ze nou allemaal zo zitten slapen, daar op de redactie burelen?

Het wordt een verhitte redactievergadering over deze y-kwestie. Het blijkt namelijk niet het enige voorbeeld te zijn. Meerdere suggesties van onvolledigheid of zelfs onjuistheid in de BVB zijn de afgelopen tijd binnengekomen, vooral uit

dictehoeken, met de Brabo voorop. Anton laat ze allemaal de revue passeren, en behalve de Griekse y zullen meerdere faux pas instantaan hersteld worden in de digitale versie van de BVB, zo verzekert de verantwoordelijk ICT-redacteur *apodictisch*. De klassieke papieren editie op bijbelpapier zal pas volgend jaar verschijnen; *tant pis*. Karel houdt gespannen de digi-BVB in de gaten en merkt dat zijn ypsilonsuggestie nog niet heeft geresulteerd in een aangepaste omschrijving. Hij vraagt nu maar een telefoongesprek aan met Anton Bohn, en na ettelijke afwijzingen van Antons zeer privé secretaresse Juliette krijgt hij een terugbelnotitie. „De heer Bohn zal u waarschijnlijk na werktijd, begin van de avond, terugbellen. Houdt u zich beschikbaar.” Dat laatste is nu juist weer zoiets waar bij Karel, terecht, een openliggende zenuw geraakt wordt.

Rond zevenen – Karel wil net met zijn vrouw aan de stampot zuurkool – belt Anton Bohn direct vanaf zijn mobieltje, een domme fout naar later blijkt. Het wordt een korte discussie. „Wat wilt u nu eigenlijk?“, vraagt Anton. „Een baan bij BVB misschien?“, grapt hij. Karel voelt zich vernederd, teleurgesteld en miskend. Het gesprek wordt beëindigd maar Karel heeft nu wel het directe nummer van Bohn in zijn telefoon. Je weet maar nooit.

ROUWPAARDEN

De Bohn Staete is op zuidelijke wijze nogal protserig in de rouw gestoken vanwege Antons verscheiden: ouderwetse zwarte draperieën sieren en dissoneren tegelijkertijd het grote toegangshek, de oprijlaan is omzoomd met gehuurde, zwart geaccentueerde palmbomen, en bij de hoofdentree branden gigantische zwarte kaarsen in een glazen windlicht. Zelfs de

drie paarden in de buitenbak dragen zwarte doodskleden, hoofdkappen en pluimen. Rechercheur Klabak geeft zijn dienst-Opeltje af aan de valetparkingmedewerker en betreedt de havezate van de familie Bohn, die nu veranderd is in een chapelle ardente. Maar dan zonder de hoofdpersoon-in-kist, want die bevindt zich nog gekoeld bij het Nederlands Forensisch Instituut in 's-Gravenhage-Ypenburg en zal pas de volgende dag vrijgegeven worden.

„Kan ik u dienen met een glas *vineuze* champagne, inspecteur?“, vraagt een bekende stem achter hem. Weduwe Clicquot oogt betoverend in haar zwarte *deux-pièces* en donkerrood dopjeshoedje met *pleureuse*. ‘Serieus chic rouwend vanbuiten, maar wat gaat er vanbinnen, achter die rouwsluier in haar om?’, vraagt Klabak zich af. „Nee, dank u beleefd mevrouw Bohn. Ik ben ambtshalve hier en moet bovendien nog rijden. Hoe gaat het trouwens met u?“ De weduwe oogt sterk en wilskrachtig. Ze pareert Klabaks formaliteit met de vraag hoe ver het moordonderzoek staat. „Nog geen verdachten of een motief, mevrouw. Wel hebben we een bloedgroep en een DNA-profiel op het dodelijk kristal gevonden, maar het vinden van een match – indien mogelijk – laat nog op zich wachten. Mag ik u, ondanks de verse rouw waarin u zich ondergedompeld zult wanen, toch licht bevragen? Het zou de voortgang sterk bevorderen.“ „Volgt u mij naar ons kantoor, inspecteur.“ Klabak wijst haar op het feit dat zijn politionele rang het predicaat inspecteur nog moet bereiken, en betreedt een moderne werkruimte. „Mevrouw Bohn,“ wil Klabak beginnen, terwijl hij al droomt van een carrière naar de top. „Noem mij gerust Juliette, commissaris“, interrumpeert de weduwe terwijl ze champagne sippend plaatsneemt op een chaise longue. „U zoudt mij daarmee een groot genoegen doen.“

Klabak negeert dit laatste. „Mevrouw Bohn, kunt u mij precies vertellen hoelang u op de avond van de moord op het kantoor van uw man was en wat u besproken heeft? Mij is namelijk iets ter ore gekomen over uw man en zijn officemanager, uw naamgenote.” „Ja, het zat eraan te komen dat u dat zou vernemen, inspecteur. Een nare troebeling in ons verder stabiele huwelijk. Anton had spijt betuigd, het zou nooit weer gebeuren. Maar het gebeurde dus wel, en daarom ben ik furieus die avond naar zijn werk gegaan, om een ultimatum aan hem te stellen. Woest was ik, en het bezoekje heeft maar enkele minuten geduurd. Maar u denkt toch zeker niet dat ik hem heb gedood? Zelfs als u dat eufemistisch als een crime passionnel zou beschouwen, dan nog zou ik daar echt niet toe in staat zijn.” „Nogmaals, mevrouw: we gaan de bloedgroepen en DNA-profielen trachten te concorderen. Maar u begrijpt dat ik u wel op het lijstje van mogelijke verdachten houd, toch? En dan nog een vraag: heeft u verder misschien nog iets in dat kantoor gedaan? Iets uit de boekenkast gehaald wellicht?”

Juliette krijgt een hoogrode kleur vanachter haar donkerrode *lamfer*. Ze weet dat liegen niet haar *fort* is. „Welaan, hoofdcommissaris, ik begrijp dat u doelt op de Holle Bolle, zoals Anton die slimme schuilplek noemde. Ja, ik wist dat die er was en dat hij zijn gokwinsten erin bewaarde. Ook zo'n zwakte van hem, dat gegok. Hij zei dat hij geld nodig had om onze luxe levensstijl mee te onderhouden, maar ik weet zeker dat hij er ook dat typemadammeke van zijn bureel mee fêteerde, en wie of wat nog meer. Ja, ik heb inderdaad de inhoud van de vijf boekdelen meegenomen, een waar fortuin. Het was immers ook van mij, al zijn wij niet in gemeenschap van goederen gehuwd.”

Klabak krabbelt wat notities in zijn boekje en besluit het voorlopig even hierbij te laten. Het klinkt aannemelijk wat de weduwe duidde. Blijft echter het feit dat zij fysiek en op dat moment ook moreel goed in staat geweest moet zijn om de Ganzeveer in het oog van haar bedriegende eega te lanceren. Het technisch onderzoek zal het uitwijzen. „Ik wens u en de uwen veel sterkte de komende dagen, mevrouw.”

VOORJAAR

DE AANSLAG

Het uur U is aangebroken. De gehele Nederlandse juristentop weet zijn weg te vinden naar Middelstum, gelegen vlak bij Loppersum en Huizinge, het epicentrum van de grote aardgaswinningschokken. Een schok van andere proporties zal daar dadelijk volgen.

Ronald heeft in het kerkje, zojuist qua aardbevingsschade volledig gerestaureerd op kosten van de NAM en voorzien van fijne trappen – goed om te vluchten, positie ingenomen en zijn wapen doorgeladen, de geluiddemper geplaatst en de vizierkijker getest. In uiterste concentratie maar juist met 100% zelfvertrouwen wacht hij af. Hij weet welke auto de gezusters Parel altijd gebruiken. Niks geen fancy Jaguar of BMW maar een eenvoudige Škoda Octavia. Wél met chauffeur annex bodyguard, door henzelf schalks ‘bodiesguard’ genoemd.

Maar eerst arriveert de crème de la crème van de advocatuur: Gerd Sponning, het echtpaar Dubbelknoops, Rikkert Korvet, de dames Carveski, Beuler en Chicque, de jonge Plebiszietsj en uiteraard FvD-mascotte Timo Huitema. De president van

de Hoge Raad en tevens Staatsraad bij de Raad van State, evenals de deken van de Orde van Advocaten, voegen zich bij het gezelschap. Allen begeleid door een of meer lijfwachten en allen voorzien van het allerbeste soort kogelwerend vest type NIJ level IV, geheel volgens protocol van het Ministerie van Justitie. Er staan nog enkele coryfeeën op de conventielijst, maar juist op dit moment arriveren de Pareltjes.

Ronald staat op scherp en wacht tot beide zussen uitgestapt en goed in beeld zijn. Hij heeft maar korte tijd, want het zijn slechts tien stappen die de dames moeten zetten naar de eeuwenoude monumentale ingang van het vermaarde etablissement. Precies wanneer hij wil toeslaan slaat boven hem het carillon van de kerk, hetgeen eventjes – hoe noodlottig voor hen – de aandacht trekt van de dames Parel. Het doet hen denken aan hun eigen kleine dorpje Godlinze in Noordoost-Groningen waar ze samen naast elkaar wonen, met uitzicht op net zo'n lief klein kerkje. Op het moment dat ze zich tweelingsynchroon het blijde hoofd omhoog wenden naar de torenspits – Ronald kijkt ze via het vizier recht in de pleitgelaten – haalt hij tweemaal de vederlichte trekker over. Zonder enig knalge-luid krijgen de identieke tweelingzussen een identische voltreffer tussen de ogen, nog zonder elkaar te hebben kunnen aankijken, zo snel. Mors subita, duplex.

De lijfwacht overziet het meteen, redt zijn eigen vege lijf achter de Škoda en brult om assistentie naar de eetzaal beneden in de herberg. Het legertje lijfgardes, dat zojuist aan de stamp-pot savoieekool, hete bliksem en blote billettjes in het gras was begonnen, komt met zware wapens in de aanslag naar buiten gehold en ziet nog juist een Audi TT wegscheuren, richting Bedum. Ze springen in de advocatenbolides en zetten de ach-

tervolging in, Nederlands gehele advocatentop zonder enige vorm van bewaking achterlatend. Protocolfout, moet herzien worden.

Ronald kent de weg goed en heeft een ruime voorsprong. Waar hij echter niet op heeft gerekend, is een geschaarde melkwagen dwars over het Jaagpad. Met 120 km/u slipt hij in de grote vollemelkplas en belandt op de kop in de berm. Noodsituatie. Hij trekt gauw zijn automatische zware wapens uit de opengevallen kofferbak en opent het vuur op de naderende colonne beveiligers. Wat hij echter niet in de gaten heeft, is dat een bijzonder persoon hem van de achterkant heeft beslopen. Het is de jonge Middelstummer oorlogsmuseumeigenaar Yts Groenbos, die juist op die plek in de onzichtbare camouflage-outfit van een soldaat uit de Tweede Wereldoorlog met een metaaldetector de berm afstruimt op zoek naar oorlogsrelicten. Met Groninger nuchterheid overziet hij de situatie, besluit Ronald – die in het schietgeweld niets hoort – van achteren en geeft hem een ferme klap op de kop met een legergroene pioniersschop. De held van Middelstum, zoals hij herdoopt zal worden, draagt de half bewusteloze Ronald gekneveld over aan de autoriteiten.

ZOMER

VERS MAAR KWAAD BLOED

Karel Landsteiner zit in een zomerdip. Alle dictees in den lande zijn gestreden. Hem rest slechts het ordenen van al zijn verzamelde woorden in herleidbare bestanden. Bommelding, massagebed, perrongeluk, kassalade en valkuil bij de 'homoniemen'. Bahco, ducttape en tiwrap bij 'gereedschap'. Petit-beurre, petitfour, berlinerbol en Bossche bol bij 'gebak'. Hij heeft ook rare verzamelingen van op elkaar gelijkende woorden die onindeelbaar lijken: jazzzanger, ukelelelessen, appproducent, skiffanaat en pitbulllullo met dobermannneus. Het mooiste vindt hij zelf de categorie grapjes/dubbelgangers, een beetje zoals Hugo Brandt Corstius ze verzamelde in zijn Opperlandse Taal- en Letterkunde: sluitspierverslapper, paashazenpeper, dekmantelzorg, het Parel-oestereetstertje (een schilderij van het gelegenheidsduo Vermeer en Jan Steen), schaamstreekroman, zwellichaamshouding, quioui (kiwi), alfalfasla, euromunthee.

Nu dat ordeningswerk verricht is moet er maar eens bijgespijkerd worden: de hele papieren Van Brugge van begin tot eind lezen, alle vijf de delen met 250.000 woorden en dan de gekkigheden eruit halen. Een tip van de Brabo, die dit als een *paternoster* altijd blijft herhalen.

En dan is er nu eindelijk tijd om eens naar zijn vriend en oud-studiegenoot de huisarts te gaan. Bij zijn nachtelijke plasexercities van afgelopen weken heeft Karel namelijk in de ouderwetse wc-pot met horizontale spiegel gemerkt dat zijn urine roodgekleurd is. Hij heeft tevens enkele andere klachten

zoals vermoeidheid, buik- en hoofdpijn. Zijn vrouw vertrouwt het helemaal niet en zet er meer druk achter.

Via de huisarts is Karel inmiddels beland in het Universitair Medisch Centrum Utrecht, afdeling haematologie, met ae zoals foutief op de bewegwijzering staat, constateert hij dwangmatig. Zijn diagnose is ‘een klassieker’, deelt de hematoloog hem mee: „U heeft PNH oftewel *paroxismale* nachtelijke *hemoglobinurie*. Voorlopig geef ik u vitamine B12-injecties en staaltabletten tegen de bloedarmoede, zo nodig bloedtransfusies, en een snufje prednison. We kijken hoever we hiermee komen, maar ik sluit een stamcelinfusie niet uit. Op zich moet u sowieso nog jaren meekunnen, maakt u zich geen zorgen.”

En zo geschiedde. Aanvankelijk knapt Karel goed op, maar *rechute* na *recidief* volgt. Het traject naar de stamcelinfusie, vroeger beenmergtransplantatie genoemd, wordt opgestart. Er moet een weefselidentieke donor gevonden worden binnen de familie, maar die heeft Karel niet meer. Daarom wordt er een beroep gedaan op de stamcel donorbank Matchis in Nijmegen/Leiden. Daar zijn de weefselgegevens van een half miljoen Nederlandse vrijwillige stamcel donoren in een bestand opgeslagen. De kans dat er voor Karel een donor tussen zit, is niet erg groot: hij heeft een zeer bijzonder weefseltype met de code HLA A1A2B7B8DR3DR4. Dat wordt nog spannend. Maar gelukkig: men hoeft niet grensoverschrijdend het internationale donorbestand te raadplegen, want er wordt toch een Nederlandse match gevonden bij een donor in Vught. Een vrijwel identieke match; alleen met subtype A28 in plaats van A2.

Karel wordt opgenomen, voorbereid door middel van *ablactie* van zijn eigen beenmerg met bestraling en cytostatica, en in een dubbel geïsoleerde verpleegunit geplaatst. Op afroep wordt ook de stamcel donor medisch voorbereid en bij hem wordt met een speciale *afere*semachine, vergelijkbaar met een dialyse-apparaat, in een aantal bloedcycli een zakje hooggeconcentreerde stamcellen geoogst en onmiddellijk getransporteerd naar het UMCU, alwaar het met een gewoon infuus in vijf minuten ‘inloopt’, zoals dat verpleegkundig heet. Dat is het dan, de gehele ‘transplantatie’. Karel verblijft nog een aantal weken in het ziekenhuis, en de hematoloog is uitermate tevreden. „U maakt alweer nieuwe rode en witte bloedcellen van de donor aan, dat kunnen we in het laboratorium heel goed onderscheiden. Het is allemaal mooi aangeslagen.” Met goede infectiepreventie kan Karel de afdeling bloedziekten verlaten, niet voordat hij het ziekenhuisbestuur heeft gewezen op de a/e-spelfout in ‘haematologie’. Hij is weer op-en-top de oude Kaerel, mét ae.

1 + 1 = 2

Greetje is de koningin te rijk, na haar escapade met Ronald tussen de casinocoulissen. Wat zij gehoopt had, is waarheid gebleken: vruchtbaarheid is berekenbaar, ze is zwanger geworden! Een nieuwe wereld ligt aan haar voeten, die van het moederschap. Ze is al bij de verloskundige geweest maar heeft haar absolute geheimhouding afgedwongen, zonder uit te leggen waarom. Eerst mag ze van zichzelf nog niets zeggen, aan helemaal niemand. Ook aan Frank niet. Die moet maar geconfronteerd worden als het wat zichtbaarder wordt, dan draait hij misschien wel bij. Maar ja, zoiets heuglijks moet je toch wel delen. Dus neemt ze haar beste canastavriendin in vertrouwen. „Weet je al wat het wordt?“, is haar vraag. „Dat is

nog te vroeg”, antwoordt Greetje, „maar één ding is zeker: het wordt een tweeling. Dat vind ik eigenlijk wel heel erg grappig, met die Frank en Ronald. Het wordt vast een eeneiige.” „Wat leuk voor onze nanny. Je doet ze toch wel in onze vriendinnenkinderoppas?” En zo keuvelen zij een hele middag door over baby’s en alles wat erbij komt kijken. De kwestie ‘hoe vertel ik het mijn man’ komt niet ter sprake. Greetje denkt dat zelf op te lossen.

Maar dan heeft ze de sluwheid van haar Frank toch onderschat. Die houdt immers Greetjes periodes met een app bij, en alles wat erbij hoort. Het was hem al opgevallen dat er geen maandverband meer verbruikt werd. Bovendien toonde Greetje ander gedrag: veel vrolijker en onverschilliger dan anders. Hij besluit tot ingrijpen. Greetje, weet hij, vergeet nogal eens de wc door te trekken. Ook zij hebben zo’n ouderwetse wc-pot met inspectiespiegel, een zogenaamde vlakspoeler. Dat vergemakkelijkt voor hem de stiekeme opvang van een urine-staal van Greet.

De verkoopster in de drogisterij kijkt even vreemd op, wanneer Frank een zwangerschapstest komt kopen. Vooral als hij vraagt of hij, ‘om privacyredenen’, de test ter plaatse in de winkel mag uitvoeren. De verkoopster vindt het wel spannend en biedt hulp aan om het samen te doen. Ze heeft, met zelf vijf kinderen op de teller, wel ervaring. „Geen twijfel mogelijk”, spreekt ze enige minuten na vermenging van reagens met enkele druppels plas van Greetje. „Gefeliciteerd, mag ik toch wel zeggen?” Frank, sprakeloos, betaalt zonder enig bedankje en beent weg. ‘Hoe kan dat nu? Ik ben toch supersafe bezig geweest met haar?’ Hij wordt erg onrustig in de kop en ziet allerlei doemscenario’s voor ogen, voor zijn ei-

gen ogen althans. Zou Greetje het zelf wel weten? Natuurlijk wel, mijmert hij. Ze durft het mij vast niet te vertellen. Misschien wacht ze wel totdat abortus niet meer toegestaan is. Ik moet snel zijn dus.

Thuisgekomen windt hij er geen doekjes om. „Ben jij zwanger, Greet? Ontken het maar niet, ik weet het gewoon. Hoe lang al?” Greetje schrikt van zo’n felle aanval en tegelijk bloost ze als een rode biet. Frank noemt haar nooit Greet, maar Greetje of Gré. Er is duidelijk iets mis nu. „Och lieverd”, antwoordt ze, „ik weet dat jij liever geen kinderen wil, maar dit was echt niet te voorzien. Het is een godswonder!” „Jaja, zal wel. Onbevleete ontvangenis zeker?” Franks asperger begint op te spelen. Hij begint al na te denken hoe hij van deze indringer af kan komen. „Nogmaals, Greet: hoelang ben je al zwanger?” Greetje speelt open kaart: „Twintig weken, Frank. Je begint het nu ook te zien, toch?” Frank zit te rekenen. Was zij toen die avond niet weg ergens heen, en was zij toen niet opgewonden teruggekomen? Met een bekend luchtje om zich heen, een soort aftershave die Frank ergens van kende maar hij wist even niet waarvan. Verder rekenen. Abortus wordt in Nederland lastig vanaf 22 weken, dat had hij al opgezocht op www.rijksoverheid.nl. Dat wordt haasten. „Greet, zoals je weet wil ik absoluut en onder geen beding kinderen. Daar hebben we het lang genoeg over gehad. Óf je laat het wegmaken, of anders ...” Greetje barst in tranen uit. „Toe, Frank. Kom tot zinnen alsjeblieft. Streel mijn buik eens, en voel die twee.” Frank weet nu helemaal niet meer hoe hij het heeft. Zei ze ‘twee’? Hij moest nodig eens opzoeken of dat erfelijk is, tweelingen die zelf tweelingen krijgen. Maar eerst Greets en vooral zijn eigen probleem zien op te lossen.

NAJAAR

HET BENEDUEL

Eind oktober: dicteekopstukken van Vlaanderen en Holland zijn samengekomen in het zorgvuldig gekozen niemandsland van Herberg De Swaen in Baarle-Hertog voor het Eerste Dictee Zonder Grenzen. Sommigen hadden problemen om het te vinden omdat het zowel een Belgisch als een Nederlands huisnummer heeft: Loveren numero 2 (B) respectievelijk numero 19 (NL). De grote eetzaal beneden is omgetoverd tot strijdtoneel: een lange tafel met aan elke zijde 10 deelnemers. Onpartijdig declamator is Wim Daniëls, knuffelbeer van de spelling en auteur van het Groot Dictee der Nederlandse Taal. Hij is gekozen om zijn zuidelijke tongval teneinde tegemoet te komen aan de Vlamingen. Rianne den Helder, de auteur van de tekst en weer helemaal opgefrist na haar bacchanalische slemppartij met Gavin van de Vlaamse tegenstrevers, heet allen welkom en legt ten overvloede de spelregels uit: spelling in eerste en bindende instantie volgens het in de zaal aanwezige Groene Boekje en zo nodig – wanneer het Groene Boekje geen uitsluitel geeft – de ook aanwezige Bolle Van Brugge; getallen voluit en geen afbrekingen. Het is allen allang bekend. De wedstrijd zal slechts één winnaar kennen; tweede en derde plaats zijn niet van belang. Alleen Rianne en Wim kennen de tekst; zij zullen daarom zelf jureren. Dat zal wat langer duren en daarom is er in deze jureerpauze een optreden geregeld van de Homoniemen, een Vlaams-Nederlands herenstel dat op cabaretseke wijze de taalbarrière tussen beide landen wil vergroten.

Karel is weer opgekalefaterd na de stamceltransplantatie en goed genezen verklaard. Deze dicteewedstrijd was zijn idee,

dus is hij er ook zeker bij. Blij, trots en verheugd zou hij moeten zijn, maar niets van dat alles. Hij reageert knorrig en nukvig, ook als collega-Dicteetors belangstellend naar zijn gezondheid informeren. Vreemd, vindt iedereen. Zou hij boos zijn dat hij niet mee mocht organiseren misschien? Maar dat had men wel degelijk overlegd, en samen met zijn vrouw had hij bedacht dat dat te veel gevraagd was in zijn reconvalescentie. Tja, Karel is eventjes de oude Karel niet meer.

Bij de eerste keer voorlezen van het dictee in zijn geheel, wanneer de zaal normaliter nog kan lachen om de tekstinhoud, is het gelijk al raak. Zuchten en wanhopige blikken naar elkaar: wát een imbeciele verzameling idioterieën heeft Rianne bij elkaar gesprokkeld! Zelfs de Brabo is lichtelijk uit zijn doen, hoewel hij toch op de beste plek zit om alles goed te horen. Er kan ditmaal niet gespiekt worden, hetgeen een enkele Hollandse deelnemer met enige regelmaat en zelfs opzichtigheid placht te doen: de plaatsen zijn ruim van elkaar verwijderd, en mobiele telefoons moesten worden ingeleverd zodat de digitale Van Brugge niet geconsulteerd kan worden. De twintig deelnemers puffen, rechten de rug, kijken af en toe peinzend de lucht in voor inspiratie, inspireren weer verse lucht en doen dan maar een gok hoe ‘blasé’ verbogen moet worden: blaséë (verbogen stellende trap), blaséëre (verbogen vergrotende trap) en blaséste (verbogen overtreffende trap).

Het eind van dit orthografietorment is gekomen. Nog eenmaal helemaal voorlezen, foutief verbeteren wat in eerste instantie goed was gegokt – de gebruikelijke en veelgemaakte fout – en dan klinkt er een gebiedend ‘pennen neer!’, waarna de formulieren worden ingenomen. Pauze. De waard tapt onmiddellijk vele pinten uit zijn vat huisgemaakte Duel-Duvel 10%.

À la minute worden onderling de vele dicteevalkuilen besproken en berekent men reeds het aantal te verwachten fouten. De Homoniemen, die alras hun ‘-nie-’ verliezen en tot de Homomen omgedoopt worden, vertonen in de pauze hun linguïstische fratsen in rap tempo, een waar en nog onbekend succesnummer. Daar zullen we nog wel meer van gaan vernemen.

De jury komt plechtstatig de wenteltrap af schrijden onder groot applaus. „We zijn eruit, en we zijn er ook nog niet uit”, spreekt Wim Daniëls geheimzinnig, hoewel menig deelnemer meteen al vermoedt hoe de vlag erbij hangt. „Het is ongelofelijk, en eigenlijk onmogelijk: iedereen heeft acht fouten of meer, veel meer zelfs, maar er zijn twee giganten hier aanwezig die het moeilijkste dictee aller tijden VOLKOMEN FOUTLOOS gespeld hebben.” Hij geeft nadruk aan zijn eigen verwondering over deze recordprestatie. „Mag ik naar voren roepen: de Nederlander Karel Landsteiner en de Vlaming Gavin Willemen? Geef ze een groot applaus!”

De reactie van beide heren is curieus. Karel lijkt helemaal niet superblij, zeker niet nu hij ex aequo eindigt. „Zie je nou”, smoezen zijn dicteematen, „hij is echt de oude Karel niet. Die ziekte heeft er behoorlijk ingehakt, hoor.” Gavin oogt anders: hij bloost schaamtevol van oor tot oor. „Even een korte eerste reactie graag, Karel. Hoe kom je tot zo’n sublieme tour de force?”, interviewt Wim hem. „Tja”, stottert Karel enigszins, „tijdens mijn reconvalescentie heb ik alle dagen de papieren Van Brugge geprobeerd te memoriseren, en dat is kennelijk te merken. Maar best wel onverteerbaar dat het een ex aequo is geworden, hoor”, sneert hij met een *vileinigheid* die hem niet eigen is. De taalcollega’s reageren hier behoorlijk afkeurend op. „En u Gavin – of moet ik gij zeggen, of jij; dat weet ik nooit

bij Vlamingen. Wat heeft u tot zulke grote hoogten gebracht? Wij weten dat Vlamingen taaltoppers zijn, maar dit was toch wel een ongehoord zware heksentoer.” Gavin kleurt nog roder wanneer hij voorwendt dat ook hij er een gewoonte van heeft gemaakt om bij het slapengaan én bij ontwaken een bladzijde Van Brugge door te spitten. „En uiteraard een jumboegeheugen”, schertst hij.

„Welnu, heren: dat wordt dus spannend. Een barrage dus. Zet u schrap: wordt het NL of wordt het BE?” Wim Daniëls heeft zich uiteraard op zo’n situatie geprepareerd, en samen met Rianne een onvoorspelbaar aantal onspelbare woorden uitgezocht die stuk voor stuk opgelezen zullen worden. De *ex-aequisten* moeten het woord tegelijkertijd opschrijven, en wie het eerst een fout maakt heeft verloren. „Daar gaan we dan”, en Wim declameert ‘*pousse-café*’. Zonder problemen correct bij beide heren. Daarna ‘*ladyamherstfazantenragout*’. Iets meer aarzeling, maar ook tweemaal goed. De spanning stijgt. Dan maar ‘gillesdelatourettesyndroom’ geprobeerd. Karel twijfelt over een grote G of kleine g maar gokt goed. „Welaan dan, even kijken of jullie moeite hebben met de letter ‘Griekse ij’, een ogenschijnlijk simpele woordgroep.” Há, denkt Karel, dat is toevallig. Wat een *clairvoyance*. Nou, die weet ik wel. En indachtig de correspondentie met de redacteur van de Bolle Van Brugge noteert hij ‘Griekse ij’, op de nieuwe aangepaste wijze waarvan toegezegd was dat het ogenblikkelijk gewijzigd zou worden in de digitale Van Brugge. Gavin houdt het bij de oude versie ‘Griekse y’.

Wim Daniëls gelooft zijn ogen niet en moet Rianne erbij roepen. Een Hollandse ij staat daar bij Karel? Hoe komt hij erop? Maar ja, eigenlijk heeft die Karel wel gelijk. Ze pakken

de Bolle Van Brugge erbij, want het Groene Boekje geeft geen uitsluitel, en concluderen dat Gavin het bij het rechte eind heeft. Dit gesteggel van de jury veroorzaakt een enorm geroezemoes in de zaal; de spanning is om te snijden. „Heren en dames, u bemerkte reeds onze twijfels, maar we hebben nu ontegenzegglijk een triomfator. Mag ik u bijzonder hartelijk feliciteren als eerste winnaar van het Dictee Zonder Grenzen: Gavin Willemen!” Een oorverdovend ovationeel applaus volgt. België heeft ‘natuurlijk weer’ gewonnen, zoals vaak bij het Groot Dictee. Ze zijn goed hoor, die jongens. Stiekem is Rianne enorm trots op haar lief.

Karel is stupéfait en woest tegelijk. Hij maakt onmiddellijk openbaar bezwaar tegen deze beslissing en wijst op zijn correspondentie van enkele maanden geleden met de Bolle Van Brugge. „Het staat heel duidelijk in de digitale BVB”, brult hij boven alle onrust in de zaal uit. „Kijk maar”, en hij tast naar zijn digitale mobieltje in de zak. Zonder resultaat, want dat moest hij inleveren. „Hohoho, Karel”, weerspreekt Rianne hem. Zij is ook versteld van de agressieve gedragsverandering die hij nu laat zien. „Volgens de uitgelegde spelregels hanteren wij de ‘in de zaal aanwezige exemplaren’ van het Groene Boekje en de BVB, dus – let wel – níét de digitale versies.” Oeps, dat was even buiten de waard gerekend voor Karel. Normaliter gelden wel degelijk de up-to-dateste elektronische versies, maar gezien het internationale karakter van het dictee had de organisatie – lees Rianne – het gepaster gevonden om de laatste papieren edities te hanteren. Belgen hebben immers niet allemaal zo makkelijk toegang tot fourthgenerationinternet als Hollanders. En laat Anton Bohn nu juist aan Karel hebben meegegeeld dat de volgende papieren BVB, op bijbelpapier en mét de gecorrigeerde ‘Griekse ij’, pas volgend jaar zal verschijnen ...

Razend is Karel. Hij is onwrikbaar gekrenkt en ontloopt de prijsuitreiking, waarbij Gavin een waardecoupon krijgt voor genoemde eerstvolgende BVB-editie – in *letterhouten* luxecas-
sette, goud op snee en met meerdere leeslinten. Alle Dicteetors hebben een memorabele happening achter de rug, en vooral het fenomeen Karel heeft veel stof tot gesprek geleverd. Nu de mobieltjes weer zijn vrijgegeven, gaat eenieder onmiddellijk kijken wat de digi-BVB nu vermeldt over die i-grec. Tot grote verbazing blijkt, in tegenspraak met Karels bewering, nog steeds de oude Griekse *y* gehanteerd te worden. Zit Karel nu uit zijn nek te bazelen? Heeft de stamcelinfusie wellicht zijn brein verweekt? Karel zit in de trein naar huis en herleest de dicteetekst nog eens. Mooi gemaakt toch wel, vindt hij. Maar die *y/ij*? Hij zoekt de juiste versie ook op; de trein heeft uitstekend internet. Ook hij gelooft zijn ogen niet wanneer nog steeds de oude uitleg van ‘zijn’ Griekse *ij* wordt gegeven. Die verdomde Bohn dan ook; die had het immers maanden geleden beloofd.

Oei, wat voelt Karel zich te kakken gezet voor de gehele dicteegemeenschap. Zijn nieuwe bloed begint te koken.

BUIKFUIF MET EEN RANDJE

Het is oktober. Greetjes zwangerschap heeft stand mogen houden, zij het tegen Franks zin. Een grote kamer, want tweeling, wordt in gereedheid gebracht. Alles in duplo maar nog zonder kleurtje want Greetje wil zich lekker ouderwets laten verrassen door het geslacht van beide tweelingen.

Frank lijkt het gelaten over zich heen te laten komen, maar niets is minder waar. Hij heeft rare denkbeelden en ideeën ontwikkeld. In het geheim zint hij op een radicale oplossing van de 'zwangerschapsintoxicatie' zoals hij de ontwikkeling voor zichzelf bestempelt. Het woord intoxicatie komt bij hem niet zomaar uit de lucht vallen. Frank heeft besloten het spel van de graviditeit voorlopig mee te spelen. Hij biedt Greetje aan om een babyshower te geven op haar kantoor in het OM en haar daarbij te helpen. Ze is totaal verrast. Zou hij nu toch gecapituleerd hebben? Och God, wat geeft dát een opluchting. Ze vliegt hem om de hals en laat hem zo eigenlijk voor het eerst heel duidelijk de tweeling voelen, die namelijk meetrappelt met Greetjes feestelijk gevoel. Frank laat niets merken. Het raakt hem in het geheel niet; zijn asperger laat hem dat niet toe.

Frank regelt een visbuffet met oesters, kaviaar, chablis en de hele rataplan via de chef-kok banket van sterrenrestaurant Grand Hôtel Karel V aan het Geertebolwerk, op loopafstand van het OM. Hij zal zelf een alcoholvrije *petite chablisienne* verzorgen voor zijn zwangere vrouw. „Die moet je weten te vinden”, zo weet ook maître Gustave, de sommelier van Karel V. „Dit soort wijn moet lichtdroog zijn, een half zoetje hebben zeg maar.” Dat weet Frank, want hij heeft er een speciale reden voor.

Het is vrijdagmiddag 4 november: tijd voor de gebruikelijke vrijmibo op het OM, ditmaal in het teken van Greetje die binnenkort met zwangerschapsverlof zal gaan. Frank wilde graag mee. „Ik wil ook weleens een officier van justitie en een openbaar aanklager ‘in het wild’ zien. Spannend hoor.” De cateraar heeft alles uitstekend geregeld, op chic juristenniveau. Oesterwater en champagne worden in dank afgenomen, en ook Greetje krijgt van Frank die ene bijzondere chablis sans alcool van het Domaine ‘Les Jumeaux’. Wel een klein beetje zoetig, vindt Greetje, maar dat moet maar voor het goede doel. Greetje zal worden toegesproken, maar eerst moeten de glazen nog eens gevuld worden. Frank zorgt er goed voor dat ook Greetjes flûte bijgevoerd blijft; ze vindt de wijn steeds lekkerder worden, en dat kan niet aan de alcohol liggen. Het zal de zwangerschap wel zijn; ze laat immers alle eersteklas oesters en langoustines liggen maar geniet volop van de heerlijk vette haring. Wanneer de geestige speech van de hoofdofficier van justitie afgelopen is (‘Oesters eet men nooit in het weekend, want het zijn weekdieren’), begint Greetje te wankelen. Ze is ineens heel misselijk en gaat heftig hyperventileren. Onmiddellijk wordt een ambulance geregeld.

Aangekomen in het nabijgelegen Diakonessenhuis gaat het snel bergafwaarts met haar; ze krijgt cardiale afwijkingen. Haar ouders kunnen nog gewaarschuwd worden en samen met Frank moeten ze toezien hoe Greetje afschuwelijk komt te overlijden, inclusief de tweeling. Een heldhaftig aanbod van de arts om met een keizersnede, ter plekke op de ic, de kinderen te redden wordt door Frank nadrukkelijk afgewezen. Binnen een uur stemt de familie toe met orgaandonatie van Greetjes nieren. Frank blijft met haar ouders wachten tot de uitnameprocedure beëindigd is,

waarna ze rond middernacht afscheid mogen nemen van Greetje en de tweeling.

De intensivist van het Diakonessenhuis kan niet goed tot een diagnose komen en laat toxicologisch onderzoek doen. Na het afscheid wordt Greetjes lichaam opgehaald voor obductie bij de patholoog.

ENKELE DAGEN LATER

De internist-intensivist die de doodzieke Greetje heeft opgevangen, heeft de politie en de forensisch-geneeskundige ingelicht toen bleek dat de toxicologiescreening positief was. De laatste uren voor Greetjes dood worden gereconstrueerd, en door het OM kunnen nog juist restanten van de vrijmibo worden gevonden in de afvalcontainers. Er is te weinig bloed voor verder toxicologisch onderzoek, maar een slimme anesthesist bedenkt dat er in het UMCU, waar de niertransplantaties verricht zijn, nog een aantal extra buizen bloed van Greetje moeten zijn. Deze worden doorgestuurd naar het Nederlands Forensisch Instituut alwaar cyanide in de bloedstalen wordt aangetoond. Dit kan echter niet gevonden worden in de visrestanten uit de vuilnisbak – maar dat is ook logisch want anders zouden meerdere mensen vergiftigd moeten zijn – noch in de speciale alcoholvrije wijn die Greetje dronk. Het blijft onduidelijk hoe zij het gif binnen heeft gekregen, totdat de politie hoort dat Frank chemicus is. Hij wordt stevig aan de tand gevoeld door het rechteam waaronder ook Klabak ressorteert, hoewel deze zelf bezig is met die andere zaak: de woor-denmoord. Frank bekent in Greetjes petite chablisienne een forse hoeveelheid natriumazide door de kurk heen te hebben geïnjiceerd. Natriumazide wordt in laboratoria gebruikt als

glasreiniger en heeft de eigenschap dat deze, na toediening in het menselijk lichaam, gemetaboliseerd wordt tot het dodelijk cyanide. Een gruwelijk vernuftig uitgedachte gifmoord, Agatha Christie waardig.

Eén opgeloste moordzaak voor het team van rechercheur Klabak. En een primeur: in één jaar tijd twee tweelingbroers opgepakt voor moord.

Maar nu de woordenmoord op de redacteur van Van Brugge nog. Het NFI in Den Haag-Ypenburg heeft geen vingerafdrukken op het moordwapen, de Kristallen Ganzeveer, gevonden. Wel een AB0-bloedgroep, en een DNA-profiel dat zeer zeldzaam blijkt. In ieder geval geen enkele match met de weduwe Clicquot, die Klabak tot op zekere hoogte als verdachte op zijn lijstje had staan. Maar van wie is dat bijzondere profiel dan wel?

FC HERÁCLES OP HET PLEIN DER TWAALF WERKEN

Karel is teleurgesteld, maar vooral pijnlijk en bloedlink. Hij had de kampioen kunnen zijn, de triomfator, de taalman tegen wie iedereen zou opzien. Hij had 'de nieuwe Brabo' kunnen worden. Maar die verdomde Bohn heeft hem een *fieltenstreek* geleverd. Wel dom van zichzelf, bedenkt hij, dat hij niet even heeft gecheckt en gedubbelcheckt op de digi-BVB, tegen al zijn gewoontes in. Toch het gevolg van zijn ziekbed? Als hij is thuisgekomen herkent zijn vrouw hem nauwelijks. Zo boos is hij, op het agressieve af. Zij moet het ook ontgelden, maar pareert het onmiddellijk. „Karel, houd eens op zeg. Ik herken je helemaal niet meer. Neem je verlies en geniet van de rest. Kom, ik heb straks heerlijk draadjesvlees voor je, met jouw favoriete côtes du Rhône erbij. In je eigen côtes-du-rhôneglas.”

Karel is nauwelijks voor rede vatbaar, maar kiest eieren voor zijn geld. Nukkelig en niet-genietend zit hij aan de overheerlijke dis. Na afloop trekt hij zich terug in zijn mancave op zolder, een contradictio in terminis. Hij wil verhaal halen.

Had hij niet nog het privételefoonnummer van Anton Bohn? Dat komt goed van pas: hij gaat een whatsappje naar deze eencellige droplul sturen. Tja, zijn vocabulaire heeft nu ook al te lijden van zijn nieuwe donorbloedcellen, bedenkt hij, zonder te beseffen hoe dicht hij bij de waarheid zit. „Bohn, je hebt de Griekse ij niet doorgevoerd. Hoe zit dat?“, appt hij impulsief, zonder enige ingebouwde beleefdheidsconventies. Tot zijn stomme verbazing krijgt hij onmiddellijk antwoord. Bohn herkent namelijk het dreigende karakter van dit bericht en reageert tactisch. „Helaas, meneer Landsteiner. Wij hebben een forse structurele onderbezetting bij onze ICT. Dat zult u, als frequent indiener van nieuwe woorden, wel bemerkt hebben. Mijn excuses hiervoor.” Einde Bohnapp. Maar geen einde bij Karel.

Hij blijft Bohn bestoken met beschuldigende appberichten waarin hij openbare correctie eist, vooral naar de Dicteetors toe. Misschien krijgt hij dan alsnog de felbegeerde eerste-interlanddicteeprijs, is zijn drogredenering. Anton Bohn geeft uiteindelijk geen antwoord meer op al deze stalkende apps. Hij zal Landsteiner waarschijnlijk over een aantal dagen wel tegenkomen op de bijeenkomst van de Dicteetors in Oud-Amelisweerd, waarvoor hij uitgenodigd is.

Die dicteemeeting op 4 november op Amelisweerd start met een heerlijke walkingdinner met dicteewaardige gerechten als tabouleh met hummus, bismarckharing met lente-uiaioli en

fajita met scampi in een wrap als voorafje. Gevolgd door heckerunderbouillon, gekruid met *allspice* en begeleid door kleine stukjes allinsonbrood met guacamole. En als hoofdgerecht chateaubriand met stroganoffsaus en gekaramelliseerde macadiannoten. Alles rijkelijk gelaafd met eerste-, tweede- en zelfs derdewereldwijnen. Njamnjam! Bij de cappuccino *knierpertjes*, *knipperdolletjes* en *janhagel*, met als pousse-café's *elixir d'anvers*, *gammel dansk* en *becherovka*.

De sfeer zit er gelijk goed in, voor zover dat bij dicteetijgers mogelijk is. Uiteraard heeft de een kritiek op de harde zittingen van de designstoelen, de ander op te veel of juist te weinig zout in de gerechten, en weer een ander vindt de eigen bijdrage ad € 27,50 te veel. En dan moet het dictee zelf nog komen. Maar eerst het huishoudelijk gedeelte met als hoofdmoot het idiote feit dat nota bene een Belg het Eerste Grenzenloze Dictee heeft kunnen winnen, terwijl Rianne den Helder toch zo specifiek mogelijke Hollandse instinkers had bedacht. „Rianne”, vraagt de voorzitter, „jij alleen wist toch van de inhoud van het dictee dat je gecomponeerd hebt?” „Nee, Wim uiteraard ook. Die moest het immers voordragen.” Geruime tijd wordt gediscussieerd of Wim Daniëls, gezien zijn Brabants-Belgische levenshouding, misschien heeft gelekt naar Vlaamse vrienden, in het bijzonder naar winnaar Gavin. „Maar dat kun je toch niet verwachten van zo'n erudiet taalpersoon? Hij is zelfs de vaste schrijver van het Groot Dictee der Nederlandse Taal tegenwoordig. Hij zou zijn reputatie heus niet op het spel zetten voor ons BeNeDuelletje.” „En Rianne zelf dan, wat zeg jij ervan?” Rianne bloost tot in alle hoeken van de zaal. Maar juist wanneer ze iets wil zeggen, komt iemand nogal lawaaiig en ongecontroleerd binnen. Het is Karel Landsteiner, die zich verontschuldigt omdat hij vastzat in de voetbalgedrukte rondom

Stadion Galgenwaard alwaar die avond Utrecht tegen Heracles speelt, voor laatstgenoemde club op het Plein der Twaalf Werken een toepasselijke locatie, uit mythologisch oogpunt bezien. Hij oogt geagiteerd, maar dat was iedereen de laatste tijd toch al opgevallen. Een andere Karel dan vroeger.

De voorzitter ziet dat het bijna acht uur gaat worden, tijd voor Anton Bohn om als gastspreker te verschijnen, en hij schorst de BeNeDueldiscussie. De zaal wordt in gereedheid gebracht met een kathedier en microfoon, en met nog een rondje sterkedrank wacht iedereen gespannen de komst van Anton Bohn af. Maar die komt na een half uur nog steeds niet opdagen. Het is toch vlakbij, het kantoor van Van Brugge? De Kromme Rijn over, langs de hockeyvelden van Kampong en dan ben je er al, beredeneren de Dicteetors. De voorzitter belt ten einde raad naar het mobieltje van Anton Bohn, maar krijgt rechercheur Klajak aan de lijn. Die deelt de dood van Bohn mede en sluit af met „ik ben in vijf minuten bij u.”

Enorme consternatie bij de Dicteetors: de grote Anton Bohn omgebracht, juist op het moment dat ze Hem verwachtten, de ongekroonde koning van de Nederlandse taal. Wanneer alle rumoer een beetje geluwd is, vraagt de inmiddels gearriveerde Klajak aan de verzamelde woordgeleerden hoe het verloop van hun avond is geweest. Geen bijzonderheden? Misschien nog iets opgevallen? Iemand nog contact gehad met de heer Bohn? Iedereen zwijgt. Ook Karel. Het lijkt hem beter de ‘Griekse ij’-discussie buiten scope te houden.

Klajak laat zijn assistent alle gegevens noteren van de aanwezige Dicteetors en vertrekt dodelijk vermoeid huiswaarts. In zijn vermoeidheid vergist hij zich in de route en rijdt zich helemaal klem in het voetbalvolk van Heracles.

KLEM

Klabak zit ook klem in de woordenmoord. Weduwe Clicquot, de vrouw van Anton Bohn, is van het verdachtenlijstje geschrapt. Blijft overigens nog wel de kwestie van het geld dat zij weggenomen heeft uit de uitgeholde versie van de Bolle Van Brugge op Antons kantoor. Maar die zaak speelt hij liever even door aan een collega-financieelrechercheur. Maar wie o wie dan wel? Iemand met een heel bijzonder DNA-profiel.

Dan komt er een verrassend telefoontje van de forensische DNA-databank binnen. Er bestaat in het hele bestand van 300.000 profielen één match met het op de dodelijke Ganzeveer gevonden HLA-type A1A28B7B8DR3DR4 (HLA en DNA verhouden zich wetenschappelijk als broer en zus): de match leidt naar ene Ronald Heyboer. Klabak ziet in de computer het verhaal van Ronald Heyboer: professionele huurmoordenaar, verdacht van meerdere liquidaties, maar eerder dit jaar veroordeeld tot tweemaal achtentwintig jaar opsluiting voor de dubbele aanslag op het Friese tweelingadvocatenduo Parel & Parel. Deze Heyboer zat dus al enige tijd vast op het moment van de moord op Bohn, en toch lijkt zijn genetisch profiel te zijn achtergelaten op het moordwapen. Er kan, met zo'n bijzonder zeldzame footprint, toch maar één persoon aangewezen worden, en dat móét Heyboer zijn. Maar die zit vast in Vught, verzucht Klabak. Terwijl hij ondertussen nadenkend nog eens door het computerbestand struint, verschijnt een asterisk op het scherm. Zojuist worden gegevens van een nieuwe delinquent toegevoegd aan het databestand: vingerafdrukken, bloedgroep en DNA-profiel van ene Frank Heyboer.

Klabak had zich al verbaasd over het feit dat beide tweelingbroers Heyboer binnen enkele maanden tijd de fout in gingen. ‘Zou dat ook genetisch bepaald zijn?’, vroeg hij zich met zijn medische huis-tuin-en-keukenverstand af. Ja, hij had ook in de gegevens gelezen dat beide broers identiek ofwel eeneiig zouden zijn. En hij ziet het nu voor zijn eigen ogen bewaarheid worden: ook Frank Heyboer heeft type A1A28B7B8DR3DR4, met dezelfde uniciteit. Echter: met de beste wil van de wereld kan deze Frank evenmin de dader zijn van de woordenmoord, want op het moment van Bohns homicide zat Frank met zijn schoonouders in het ziekenhuis toestemming te geven voor de orgaandonatie van zijn vrouw Greetje. Daar zijn meerdere getuigen van.

Bovendien, zo redeneert Klabak, wat zouden zowel Ronald als Frank Heyboer in 's hemelsnaam voor motief gehad moeten hebben? Bij Ronald kan dat hooguit iets uit de gokwereld zijn, zo veel verder is Klabak al gevorderd met zijn onderzoekingen. En ook broer Frank kwam regelmatig, samen met Greetje, in hetzelfde goketablisement. Evenals Anton Bohn, vaak in het gezelschap van een ‘advocaat van kwade zaken’ zoals dat vroeger heette, mr. Theo Hetteema, schoolvriend en adviseur van Anton, en kantoorhoudend in het gebouw van Bohn. Verder is er nog die schimmige motorclub ABC, de Amsterdamse Boreale Casinomogols, waarvan ze bijna allemaal lid zijn en vanwaar directe lijnen met de maffioze onderwereld aanwijsbaar zijn. Maar hoeveel verdachte omstandigheden ook: hoe komt het zeldzame DNA van de Heyboers op de Ganzeveer terwijl beiden in het cachot zaten? Zou het DNA door derden aangebracht kunnen zijn? Klabaks technische collega's achten dit onmogelijk. Zou er nog een derde Heyboer zijn, een identieke drieling misschien? Dit kan via het geboorteregister onmiddellijk worden uitgesloten.

Klabak besluit tot een verhoor van Ronald Heyboer in de zwaarste gevangenis van ons land: de Extra Beveiligde Inrichting Vught, unit 2: Stelselmatige Daders. Ronald is blij verrast met het bezoek van de rechercheur en vraagt in eerste instantie naar alle details rond de gifmoord op zijn geliefde schoonzus Greetje. Hij is razend op zijn broer, en pas bij dit interview krijgt Klabak inzicht in de verhouding tussen Ronald en Greetje. Ronald was dolgraag meer dan biologisch vader van die tweeling geworden; Greetje zou gewoon hebben moeten scheiden van Frank. Geld genoeg, Ronald zou alles financieren. Hij heeft oprecht gerouwd om Greetje en de ongeborn tweeling, zij het in gevangenschap. De begrafenis mocht hij niet bijwonen.

Ronald toont zich tijdens het gesprek met Klabak uitermate coöperatief en denkt goed mee. Hij vindt het een interessante casus. In het gesprek komt ook naar voren dat Ronald zich in de gevangenis voorbeeldig gedraagt en er alles aan doet om ooit strafvermindering mogelijk te maken. Zo werpt hij zich intern als buddy op voor medegevangenen met berouw, en correspondeert hij – via een programma van het Leger des Heils – met terdoodveroordeelden in gevangnissen all over the world teneinde ze een hart onder de riem te steken. Zijn positieve instelling wordt bevestigd door de gevangenisdirecteur, die eraan weet toe te voegen dat Ronald in de gevangenis ook meedoet aan een speciaal bloeddonorprogramma van Sanquin, de bloedbank. Daarbij worden, gezien zijn aparte weefseltypering, regelmatig bloedstollingsplaatjes oftewel trombocyten geoogst met een speciale aferesemachine. Die trombocyten gaan vaak de hele wereld over naar patiënten met dezelfde zeldzame weefselmake-up. „Laatst, van de zomer” hervat de directeur, „heeft hij zelfs stamcellen afgestaan voor

bloedstamceltransplantatie. Ja, je kunt denken wat je wilt van die kille huurmoordenaar, maar sociaal gevoel heeft hij wel degelijk.” Verder verdiepende gezichtspunten levert het gesprek in Vught niet op. Klabak gaat diep verzonken in gedachten huiswaarts, met medename van een *kroonselle mèt sjoem*, de typisch Limburgse kruisbessenvlaai met een verkeerd accent.

KAREL en HET GROENE BOEKJE

Terugrijdend van Vught naar huis overdenkt Kees Klabak de hele zaak nog eens. De zaak van de woordenmoord op Anton Bohn zit vast. Het enige dat Kees nog niet nader heeft uitgezocht, zijn de vreemde taalappjes van Karel Landsteiner naar Bohn. Voor Kees is dat gedoe over Griekse ij, ypsilon en i-grec allemaal abracadabra. Maar er zit wel een dreigende ondertoon in hetgeen Karel verwoordde. Kees besluit eens onaangekondigd op goed geluk huize Landsteiner te bezoeken. De jarenachtigbungalow ligt aan de Platolaan die met andere straatnamen van Griekse filosofen destijds een luxe woonwijk vormde aan de oostrand van Utrecht, op fietsafstand van De Uithof, Stadion Galgenwaard en Rhijnauwen/Amelisweerd. Het huis draagt de voor een taalliefhebber toepasselijke naam ‘*Hebban olla vogala*’. Mevrouw Landsteiner doet open; haar man is niet thuis. „Recherche, zegt u? Kom toch binnen alstublieft. Wat is er dan aan de hand? Heeft het met Karel te maken?” Klabak: „Waarom vraagt u dat?” „Welaan, mijn man is sinds zijn opname in het ziekenhuis een andere Karel geworden, minder aardig, minder attent, zichzelf afsluitend.” „Wat is er gebeurd in het ziekenhuis dan, mevrouw?”, informeert Klabak. Mevrouw legt kort uit dat Karel vanwege een ernstige bloedziekte speciale bloedinfusies heeft gekregen en dat hij daarna fysiek weer

helemaal opknapte. „De dokter denkt nog eenmaal controle nodig te hebben voordat hij hem genezen verklaart. Maar dat andere, die karakterwijziging, daar moeten we nog iets mee.”

Klabak krijgt een korte rondleiding door de patiobungalow en kijkt met belangstelling naar de enorme hoeveelheid taalkundige werken op Karels studeerkamer. „Tja, hier mag ik nooit iets doen van Karel. Hij noemt het zijn mancave. Hij leeft voor taal, hij is een en al taal. Eigenlijk ben ik voor hem tegenwoordig alleen nog maar het supplement van het woordenboek”, grapt mevrouw Landsteiner enigszins beschaamd.

„Waar is uw man nu eigenlijk naartoe, mevrouw?” „Naar de Paleisstraat in Den Haag, de Nederlandse Taalunie. Hij heeft kritiek op het Groene Boekje.” ‘Wat moet ik daar nu weer mee?’, denkt Klabak. ‘Nou ja, eerst maar eens naar huis’.

BLOED en ZIEL

’s Avonds laat thuisgekomen met de Limburgse vlaai uit Vught, ploft Kees Klabak in zijn favoriete luie stoel, met de benen op tafel. „Och, wat een verwennerij zeg, Kees, maar die zoetigheid doen we morgen wel, hoor. Nu een lekker glaasje wijn, en dan heerlijk naar bed.” Kees heeft in zijn Suus een lieve en begrijpende vrouw getroffen. Zo gezegd, zo gedaan: twee glazen rode slobber en naar bed. Maar eerst nog allebei wat lezen. Kees is fan van Tommy Wieringa, een machtig rauwe maar zeer literaire mannenromanschrijver. Nu leest hij diens laatste korteverhalenboekje ‘Totdat het voorbij is’, over het opgroeien van zijn dochters. Over één hoofdstukje ligt hij werkelijk in een deuk. Dat is waarin Tommy beschrijft dat hij is uitgenodigd voor een banket bij koning & koningin en

zelfs direct naast Máxima – ‘een efficiënte sociale machine’ – mag zitten, wanneer hij ontdekt dat zijn gulp-met-knopen nog openstaat. Zoals Wieringa dát beschrijft, kostelijk! „Wat ben jij eigenlijk aan het lezen, schattebol?“, vraagt hij Suus. „Oh, een heel aangrijpend boek dat onze leerlingen (zij is docent) allemaal lezen in het kader van minder vlees eten. Het is gloednieuw van de Braziliaanse schrijfster Ana Paula Maia, en het heeft een mooie Bijbelse titel: ‘De ziel in het bloed’. Maar niks voor jou hoor, Tommy Wieringa!“, lacht ze hem toe.

Nog een nachtzoen samen, en weg is Kees in dromenland. Ziel en bloed, bloed en ziel: het herhaalt en herhaalt zich. Kees heeft een visionaire droom waarin hij als schrijver Tommy W. samen met God vlaai-mèt-sjoem zit te eten. Een goddelijke *galette*, dat wel, maar liever had Tommy een sappig entrecoteje of tournedostje verorberd. „Foei, mag niet“, zegt God. „Je moet Mijn Handleiding voor de mens hoognodig lezen, eerste hoofdstuk, regel 9:4. Daar heb ik gezegd dat de ziel huist in het bloed en dat je dus geen vlees mag eten.“ Tommy pakt Gods dikke boek erbij en leest hetzelfde gebod ook nog eens in Mozes’ boeken Deuteronomium en Leviticus: het bloed is de ziel, de ziel des vlezes zit in het bloed. ‘Napratser, die Mozes’, denkt hij, ‘bah’. Moet ik nou juist weer hebben. Op zoek naar een land dat van God los is en waar je wél ribeyes en vette steaks mag eten, steekt hij de Jordaan over. De veerman is de dichter Gerrit Achterberg die zijn wonderschone ballade ‘De bruid zingt’ ten gehore brengt: ‘Ik heb mijn lichaam prijs gegeven, / en prijsgegeven zal ik zingen / de nooitgekende sidderingen, / waarmee de ziel het bloed / binnenvoer en voorgoed / mijn lichaam dansen doet, / mijn lichaam kussen doet, / mijn handen strelen.’ Wat is dat toch, dat gedoe met bloed en ziel? vraagt Tommy W. zich in zijn droom af. Terwijl

hij zich in Transjordanië tegoed doet aan een lamsspies, komt er een knappe, metroseksuele maar lijkleke man in zwarte cape naast hem zitten. Hij heeft scherpe hoektanden en puntige vleermuisoren, en kijkt verlekkerd naar hem. „Oh Tommy, zoiets heerlijk hebben wij in Transsylvanië niet. Ik neem ook een hap, hoor.” Zonder af te wachten zet hij zijn tanden in Tommy's hals.

Met een rauwe kreet schrikt Kees wakker. De kat staat met vier pootjes op zijn borst te trappelen. „Eureka!”, roept hij tegen Suus die zich een rotje schrikt. „Iemands ziel zit in zijn bloed! Dat weten we al duizenden jaren, maar ik kijk er gewoon overheen!” „Wat bazel je nou toch allemaal, Kees. Leg eens uit.” Onder dankzegging aan Suus die hem op het boek van Ana Paula Maia wees, schetst hij haar de casus van de woordenmoord. „Ik moet morgenochtend meteen naar meneer en mevrouw Landsteiner toe.”

BIJNA OOK HET GROENE BOEKJE ONTHOOFD

Om acht uur al staat Kees drie keer achter elkaar op de bel te drukken van huize ‘Hebban olla vogala’. Mevrouw Landsteiner doet slaperig open in haar peignoir, maar is gelijk wakker. „Is uw man er ook?” „Nee, hij is alweer in alle vroegte naar Den Haag vertrokken. Ik maak me behoorlijk zorgen, want hij doet zo boos, volledig onredelijk is hij momenteel.” „Mevrouw Landsteiner, die speciale bloedinfusies die uw man gekregen heeft, waren dat misschien stamcelinfusies, een soort beenmergtransplantatie?” „Ja, meneer Klabak, precies dat. Hij heeft geluk gehad dat er ergens in Nederland een vrijwillige donor voor hem was, ik meen ergens in Vught, maar daar mogen ze vanwege de privacy natuurlijk niets over ver-

tellen.” Klabak krijgt het gevoel dat hij dicht bij de oplossing van de woordenmoord komt. „Is hij weer naar de mensen van het Groene Boekje toe?” „Ja, en hij klonk nogal dreigend. Ze geven hem zijn zin niet over een bepaald woord. Het is boze David tegen Goliath.” Klabak weet wat hem te doen staat. Hij belt ter plekke de Haagse recherche en legt aan een collega uit wat er te dreigen staat. „We gaan onmiddellijk naar de Paleisstraat. Seint u even een signalement door?” Mevrouw Landsteiner levert een recente foto van Karel en beschrijft hem de kleding die hij vandaag draagt. Kees Klabak bedankt gehaast en spoedt zich in zijn dienst-Opeltje met blauw zwaailicht richting Den Haag, de vrouw in verwijfeling achterlatend.

Recht tegenover Paleis Noordeinde staat het imposante kantoorpand waar sinds kort meerdere taalorganisaties samen gehuisvest zijn, waaronder het Genootschap Onze Taal en de Nederlandse Taalunie. Deze laatste is verantwoordelijk voor onze Nederlandse spelling zoals weergegeven in De Woordenlijst Nederlandse Taal, beter bekend als ‘het Groene Boekje’. Min of meer de CEO ervan is de algemeen secretaris, prof. dr. Frans Stennis. Het is met deze hoogste baas dat Karel een aantal malen fel gecorrespondeerd heeft over zijn oude stokpaardje: de letter h die tegenwoordig niet meer geschreven mag worden in het woord ‘rhesus’, nu dus resus. Ondanks zeer legitieme onderbouwing, zelfs wetenschappelijk, lukt het Karel nog steeds niet de letter h terug te krijgen in de spelling. Na een aantal dwingende apps lukt het hem, net zoals eerder bij de redacteur van Van Brugge, door te dringen tot de top, prof. Stennis zelf. Een eerdere poging was op de drempel gestrand, kortgeleden. „Levensgevaarlijk, meneer Stennis, dat weglaten van die letter h”, voert Karel als extra argument aan vanuit zijn

vroegere professie als bloedtransfusiedeskundig arts. „Stel je voor dat we op zakken bloed nu ineens A R+ gaan schrijven in plaats van A Rh+, als enige in de hele wereld. Dat gaat ongelukken geven in de ziekenhuizen!” „U moet eens goed naar mij luisteren, meneer Landsteiner. U kunt nu wel zo'n beroemde achternaam hebben en wellicht zelfs familie zijn van die Weense ontdekker van de AB0-bloedgroepen, maar wij zijn taaldeskundigen en hebben nota bene al in 1953 de letter h uit de rhesus verwijderd. Tegelijk met die van rheumatiek, catarrah, rythme et cetera. Dat is toch logisch?” Daar is Karel het volstrekt niet mee eens. „Waarom haalt u dan de h ook niet weg uit 'marathon'? Nou?” Professor Stennis begint het beu te worden. „Marathon is afgeleid van de eigennaam van een Griekse stad. Daar tornen we niet aan.” Karel, als door een wesp gestoken: „Dat is 'rhesus' net zo goed, weliswaar geen stad maar een aap. Nee, meneer Stennis, dat is een kulargument.” „Ik stel voor deze discussie alhier te beëindigen, meneer Landsteiner. Goedemiddag.”

Karel is razend, hij laat zich niet zomaar afschepen. Er ontstaat een onfrisse scheldkanonnade zijnerzijds, hoorbaar op de gang en bij de geschrokken secretaresse. Precies op dat moment arriveert de Haagse recherche die nog net op tijd een handgemeen weet te voorkomen tussen de twee talige mannen, waarbij Karel een zware presse-papier – vervaardigd ter gelegenheid van 25 jaar Taalunie in 2005 – al in zijn hand omhoogheft.

DE MENS WIKT, MAAR GOD BESCHIKT

Kees Klabak scheurt de Paleisstraat in en ziet nog juist, tot zijn opluchting, Karel afgevoerd worden. Voordat hij zich zal voegen op het hoofdbureau bij zijn hofstedelijke collega's, gaat

hij poolshoogte nemen bij de heftig geschrokken professor Frans Stennis. Deze vertelt dat Karel hem al enige tijd met appterreur bedreigt, dat hij zelfs kortgeleden zomaar op de stoep gestaan had en dat hij hem nu maar als *ultimum remedium* eenmalig op zijn kantoor had uitgenodigd. Niet wetend dat dit zo bijzonder heftig zou verlopen. „U bent door het oog van de naald gekropen, professor. We moeten hem nog ondervragen straks, maar ik vermoed dat de moord op uw collega Anton Bohn door meneer Landsteiner gepleegd is.” „Godgallisch”, puft de vermoeide Frans Stennis, „ik denk dat ik er nu echt maar mee ophoud, met deze baan.” En zo geschiedde enkele maanden later.

Op het Hoofdbureau van Politie aan de Burgemeester Patijnlaan gaat Karel onmiddellijk door de knieën bij het verhoor en legt de volgende bekentenis af voor de moord op Anton Bohn.

Op uitnodiging van Bohn, na aanhoudend appgestalk door Karel, was deze naar zijn kantoor gegaan. Toen hij de gang inliep zag hij de deur van Bohns kantoor kneiterhard dichtgeslagen worden door een geëmotioneerde vrouw die een enorme stapel bankbiljetten in haar tas aan het proppen was. Een vreemde aanblik. Bij binnenkomst was het gelijk al foute boel tussen Bohn en Karel. In een vlaag van verstandsverbijstering, toen de emoties over de Griekse ij/y hoog opliepen, had Karel Bohn in het oog gestoken met ‘de Ganzeveer’. Hij had geprobeerd vingerafdrukken te verwijderen maar daarbij zijn hand verwond. Er was geen tijd meer geweest om verdere sporen te wissen omdat de studentenschoonmaakploeg al door de gangen liep. Hij maakte dat hij wegkwam, stelde in de auto zijn wond provisorisch met een zakdoek, en racete naar de vergadering van de Dicteetors op Amelisweerd. Daar bleek het bloeden gestopt te zijn toen hij te elfder ure aanschoof bij het huishoudelijk gedeelte.

Gelukkig kon hij zijn gezicht strak houden toen niet veel later rechercheur Klabak bij de Dicteetors tekst en uitleg kwam geven over de zojuist door hem, Karel, gepleegde impulsieve doodslag. Daarna was hij later thuis weer tot bedaren gekomen, en in de dagen daarna had hij de hele zaak weten te verdringen. Hij dacht er wel mee weg te zullen komen.

Klabaks theorie lijkt te kloppen, hoewel het voor de geraadpleegde deskundigen – psychologen, hematologen, criminologen – volstrekt nieuw is. Klabak, getriiggerd door zijn droom over ‘de ziel die huist in het bloed’, is de theorie toegedaan dat de donorstamcellen van Ronald Heyboer diens criminele inslag hebben medegenomen bij de ‘transplantatie’ naar Karel. Deze karaktereigenschap heeft zich in de vorm van DNA genesteld in Karels lege beenmerg en is tot uitwas gekomen. De criminele ziel van Ronald is met diens bloedstamcellen overgeplant. Diens HLA-type met het nét iets afwijkende subtype A28 in plaats van A2 werd in volle glorie en 100 % bij Karel aangetoond.

Kan dit bewezen worden? Kan dit zelfs alleen maar aanneemelijk gemaakt worden? Zou het kunnen leiden tot verzachtende omstandigheden bij Karels rechtszaak? Zou een hernieuwde transplantatie met stamcellen van een niet-crimineel Karel kunnen doen herstellen?

We zullen het niet weten. De mens is immers niet maakbaar, behalve misschien door God. De Bijbel is zo gek nog niet, after all.

****

EPILOOG

Karel Landsteiner slijt tijdens detentie een nuttig leven als corrector juridische stukken. Hij krijgt alsnog gelijk met de spelling van ‘rhesus’, waardoor ook de imminente naamsverandering van zijn geliefde dorpje Rhijnauwen tot ‘Rijnauwen’ voorkomen wordt. Verder werkt hij dag en nacht aan zijn superconsequente woordenboek ‘de Kale Kaerel’.

Geen advocaat wil zijn vingers branden aan de verdediging van Ronald Heyboer. Zijn voorbeeldig gedrag tijdens detentie leidt nochtans tot strafvermindering naar één in plaats van twee maal 28 jaar. Hij wordt geschorst als stamceldonor, en wanneer hij de reden verneemt – overplanting van de menselijke ziel – bekeert hij zich onmiddellijk tot de Christelijke Gemeente der Jehovah’s Getuigen.

Frank Heyboer wordt hulpkok in de gevangenis. Twee voor hem intimiderende celgenoten sterven ten gevolge van rattenkruitintoxicatie.

Rechercheur Kees Klabak wordt bevorderd tot inspecteur bij het Landelijk Team Forensische Opsporing. De georganiseerde misdaad is tot stilstand gekomen en heeft zich verplaatst naar Moldavië. Kees ontdekt dat zijn achternaam ‘smeris’ betekent in het Bargoens, hetgeen hem aanzet tot het schrijven van een verzameling eigentijdse boeventaal: het ‘Klabakkenboek’, uitgegeven door Van Brugge Uitgeverij.

Veuve Juliette Clicquot krijgt een verhouding met mr. Theo Hettema en steekt alle zwarte gokwinsten van Anton Bohn in de rechts-populistische EVE-partij.

De Brabo ontvangt van het Genootschap Onze Taal de vernieuwde Kristallen Ganzenveer (nu met tussen-n!) vanwege zijn voorbeeldfunctie voor het consequent en correct toepassen van de Nederlandse spelling, en tevens voor de stimulans die hij is voor jongeren.

In de strijd bij de redactie van Van Brugge om het roer van Anton Bohn over te nemen, wint een neerlandicus-ICT'er. Onder zijn regime wordt het gehele digitale bestand van Van Brugge gehackt door een Russisch team uit Novosibirsk. Alle gebruikers van de digitale Van Brugge – overheid, journalistiek, culturele elite – worden ongemerkt geïnfiltrerd. De eerste extreemrechtse EVE-premier in Nederland is daarna een feit; elke maand slaat hij een golfballetje met Trump en Johnson.

TER CONTEMPLATIE

Een stamceltransplantatie is geen orgaantransplantatie in engere zin, maar feitelijk niet meer dan een bloedtransfusie: hematologische stamcellen van een donor gaan in vloeibare vorm via een infuuszakje in de bloedbaan van de patiënt, wiens beenmerg – waar bloed aangemaakt wordt – tevoren is ‘lamgelegd en leeggemaakt’ door bestraling en cytostatica. Wat er na infusie met het donormateriaal gebeurt is een verrassend schouwspel, een wonder waarover menigeen kan filosoferen of zelfs een krimi kan schrijven. In vier maanden tijd, 120 dagen precies (de levensduur van rode bloedcellen), kan het laboratorium de bloedgroep en het weefseltype van de donor zien verschijnen, en die van de patiënt zien verdwijnen. Met name het verloop van de rode bloedcellen kan exact gemonitord worden: na één maand is er nog 75 % van de oorspronkelijke cellen (bijvoorbeeld bloedgroep A) maar reeds 25 % van de nieuwe donorcellen (bijvoorbeeld B). Na twee maanden is het fiftyfifty. Het hindert niet dat er verschil in AB0-bloedgroep bestaat tussen donor en ontvanger, omdat het een tijdelijke situatie betreft. Veel belangrijker is de zoveel mogelijke identiteit van de weefselmatch tussen donor en ontvanger om aanslaan van het ‘transplantaat’ te garanderen en afstoting te voorkomen. De tijdelijke co-existentie van twee bloedgroepen in één individu is een fascinerend fenomeen en wordt ook wel chimerisme genoemd. Behalve na transplantatie komt het soms ook spontaan voor bij twee- en meerlingen, en dan permanent (Chimaera is een mythologisch driekoppig fabeldier, van voren een leeuw, in het midden een geit en van achteren een slang).

De cyanidemoord op Greetje is gebaseerd op de waargebeurde ‘pindakaasmoord’ in Heerlen in 2003. Aanleiding (angst voor zwangerschap) en uitvoering (met natriumazide die omgezet wordt tot cyanide) zijn geheel conform dit verhaal. In plaats van pindakaas werd in dit misdaderverhaal de passender chabliswijn gebruikt. Ook de pindakaasmoordenaar was, net als Frank Heyboer, chemicus met het aspergersyndroom.

De typisch Hollandse letter ij/IJ is eigenlijk niet een letter maar een samenspel van de i en de j in een zogenaamde digraaf: twee letters die samen één klank geven, zoals de au en de ui. In ons alfabet heeft hij dan ook een gedeelde negende en tiende plaats. De uitspraak is als de klank in ‘geit’. De oude klankwaarde i evenwel komt nog voor in het woord ‘bijzonder’ en plaatsnamen als Wijchen. Van oorsprong was de ij een dubbele i, maar twee i’s achter elkaar – zeker indien zonder punten geschreven zoals toen gebruikelijk was – gaven verwarring met de u. Daarom kreeg de tweede i een staartje. De Griekse letter y/Y (i-grec, ypsilon) wordt alleen gebruikt in leenwoorden en eigennamen, maar tot ver in de 19de eeuw werd hij vaak gebruikt waar we nu een ij plaatsen. Wie kent niet ‘slagery Janssen in Ryssen’ en de giroafschriften ‘AF en BY’? En we spreken de y vaak uit als ij: Y-chromosoom, y-as, Jochem Myjer. Maar ook als i (baby, sherry, ypsilon) of j (yoga, yup). De vormvariant ÿ komt zelden voor, en heeft dan dezelfde betekenis als de ij.

Van Dales woordenboek persisteert in het omschrijven van de letter y als ‘Griekse y’ terwijl elders (bijvoorbeeld in Wikipedia, zelfs de Engelse variant) toch echt gesproken wordt van ‘Griekse ij’. Van Dale demonstreert hiermede het begrip ‘pleonasme’ in optima forma en weigert vooralsnog dit te wijzigen.

Maar dat het – letterlijk – zulk kwaad bloed bij Karel Landsteiner zou zetten dat hij er een moord voor wilde plegen? Laten we het daarom een *crime passionnel linguistique* noemen, een talige passie moord.

CURIEUZEWOORDENLIJST

Voorwoord (p. 7)

- luimig: grappig, geestig, grillig, wispelturig
- pilatusparagraaf: disclaimer (bron: de Volkskrant 10/10/2019, Rogier Goetze)

Confrérie der Orthografie: broederschap/genootschap van de spellingkunst (p. 11)

- godemiché: dildo, kunstpenis
- godmiljaar: Vlaamse bastaardvloek

De Heybroertjes (p. 13)

- boreaal: noordelijk, noords. Favoriet woord van de leider van het rechtse Forum voor Democratie

Think Big (p. 14)

- Non Plus Ultra: het hoogst haalbare

De Taalkwab (p. 17)

- obductie: de in medische kringen normaliter gebezigde term voor wat in televisieseries voor het brede publiek verengelst is tot autopsie. Een andere term luidt sectie.
- AB0: bloedgroepsysteem, in 1901 ontdekt door Karl Landsteiner. Let wel: ABnul
- pd: plaats delict

Bloed en Zo (p. 19)

- editorial: hoofdartikel
- kuut, kuutje: accent aigu

- MS: multiple sclerose (ziekte van het centraal zenuwstelsel)
- CVA: cerebrovasculair accident (beroerte)

Rupsen en Muizen (p. 22)

- to look alike as two peas in a pod: op twee erwten in een peul gelijken, 'als twee druppels water'
- feromoon: (dierlijke) lokstof om het andere geslacht aan te trekken
- geëngineerd: dichterlijke vrijheid op 'engineer' en 'engineering'
- manszuster: schoonzus

White Man's Whisky (p. 25)

- doekoe: straattaal voor geld, euro

Tijgers zonder Grenzen (p. 26)

- przewalskipaard: wildepaardensoort (bron: Groot Dictee der Nederlandse Taal 1990)
- antimakassartje: hoofdkleedje over stoelrugleuning (bron: idem 1997)
- homozygoot: gelijke erfelijkheidsfactoren bezittend in alle geslachtscellen

Banco (p. 29)

- goldententafel/golden ten: kansspel, soort roulette
- dram: zeer sterke drank, gewoonlijk whisky, whiskey of rum
- sláinte: Schots-Gaelische heildronk, proost (Britse Wikipedia)
- id est (i.e.): dat wil zeggen

Misopedie (p. 31)

- misopedie: ziekelijke afkeer van kinderen
- rateauharkje (pleonasme, dubbelopje): rateau = harkje van crou-

- pier bij roulette
- impregnatie: bevruchting
  - monozygoot: eeneiig

Bijbohlen/Bijbeunen (p. 34)

- tegader: tezamen, bijeen
- craquelures: barstjes, scheurtjes (meestal in schilderijen)
- giclee: digitale grafische techniek voor reproducties van uiterst hoge kwaliteit
- amai: uitroep van verbazing, verwondering, bewondering (Vlaams)

Het Leviraat (Genesis 38: 8-10) (p. 36)

- leviraat: huwelijk dat de broer van een getrouwde man, die zonder zoon gestorven was, moest sluiten met de weduwe (Deuteronomium 25:5)
- mikimotoparelsnoer: snoer van cultivéparels
- lodderein: damesreukwater (l'eau de la reine)
- oesterwater: chablis
- nakroost: nageslacht
- jouissance: genot met seksuele connotatie, lust (<Frans)

Oudroze en Gebroken Wit (p. 41)

- epris: verzot op
- eolusharp: windharp
- violon d'Ingres: hobby, begaafdheid of talent naast beroep of hoofdbezigheid
- rebec: middeleeuws strijkinstrument met 1-4 snaren
- viola da braccio: altviool
- caccia: muziekstuk over een jachtscène
- esofagoscopie: onderzoek van de slokdarm met endoscoop
- oesophagus: slokdarm

- lame sonore: zingende zaag
- dodecafonisch: twaalftonig
- passacaglia: muziekstuk van serie contrapuntvarianties op basso ostinato
- avant-scène: voorgrond van toneel
- eilaci: eilaas, helaas
- allerambetantst: uiterst vervelend, naar, prikkelbaar
- monstrum eruditionis: geleerdheidsgedrocht
- barrage: beslissende wedstrijd tussen twee winnaars
- bergerac, viognier, pinot gris: druivensoorten

Stamppot en Kaviaar (p. 48)

- wierdendorp: wierde = terp, kleiheuvel (Gronings)
- decadentistisch: decadent
- vermaanhuis (syn. vermaning): doopsgezind kerkgebouw

Grensincident (p. 51)

- dicteatrix: dichterlijke vrijheid op 'dicteetor', cf. rector/rectrix.
Dicteetor: schertsende benaming voor de (streng) presentator van een dictee; persiflage op dictator
- nuver: zonderling, raar, aardig, flink (Gronings)
- toffelemoons: katholiek
- linkmiegel (syn. linkmichel): gewiekste, gevaarlijke, lepe vent
- misjpoche: familie, en vandaar bij elkaar horende groep mensen
- achenebbisj: armetierig, zielig, sjofel
- pieremachochel: krakkemikkig roeibootje; lompe vrouw
- mefistofelisch: duivels
- woordenceel: opsomming van woorden; ceel = cedel, vgl. doopceel
- panaché: cocktail
- frites garnies de l'auberge: 'aangeklede' portie friet (op de wijze) van de herberg (Frans)

Griekse Zaken (p. 52)

- dicteezeloten: zeloot = o.a. dweper, fanatiekeling, fanaticus
- vousvoyeren: met 'u' aanspreken, i.t.t. tutoyeren
- ijdelaar: iemand die zijn leven in ijdelheid doorbrengt, leegloper, nietsnut
- kifteling: ruziezoeker
- smodderbekje: liefallig meisje
- missaalpapier: dundrukpapier, bijbelpapier
- clausuur: ezelsoor
- apodictisch: onweerlegbaar, beslist, met stelligheid geponeerd
- tant pis: niets aan te doen, jammer, het zij zo

Rouwpaarden (p. 55)

- vineus: betrekking hebbend op wijn. Alleen in combinatie met champagne
- pleureuse: rouwsluier
- lamfer: rouwsluier
- fort: sterke zijde

Vers maar Kwaad Bloed (p. 61)

- homoniem: woord dat gelijk gespeld wordt maar verschillende betekenissen heeft
- paternoster: open instaplif die continu doordraait
- paroxismaal: paroxisme = plotse verheviging van ziekte; hoogste intensiteit van ziektestadium
- hemoglobinurie: vrije rodebloedcelkleurstof in de urine
- rechute: terugval, inzinking
- recidief (syn. recidive): opnieuw verschijnen van ziektebeeld
- ablatie: loslating of verwijdering van orgaan/weefsel
- aferese: techniek waarbij bepaalde bestanddelen van bloed zoals eiwitten of stollingsplaatjes worden verwijderd, waarna de rest wordt teruggebracht in het lichaam

Het BeNeDuel (p. 66)

- vileinigheid: vileinig = laag, gemeen, boosaardig, vals, venijnig
- ex-aequisten: twee ex-aequostrijders (dichterlijke vrijheid)
- pousse-café (syn. poesje): glaasje cognac/likeur bij de koffie
- ladyamherstfazantenragout: ragout van Aziatische kraagfazant
- clairvoyance: helderziendheid
- letterhout: Surinaamse edelhoutsoort

Buikfuif met een Randje (p. 72)

- buikfuif: babyshower
- petite chablisienne: petit chablis is de laagste van de vier chablis-appellations (dichterlijke vrijheid)

FC Heracles op het Plein der Twaalf Werken (p. 75)

- FC Heracles: supporters van deze club persisteren dermate in de foute beklemtoning dat het een handelsmerk geworden is
- fieltenstreek: schoftenstreek
- allspice: piment, jamaicapeper
- kniepertjes: harde ronde wafeltjes die met oudjaar worden gegeten in Groningen
- knipperdolletjes: ronde koekjes, beschuitjes
- janhagel: dun rechthoekig koekje met suikerbolletjes
- elixir d'anvers, gammel dansk, becherovka: likeuren uit respectievelijk België, Denemarken en Tsjechië, alle drie met het karakter van de Franse calvados (niet in Van Dale)

Klem (p. 79)

- kroonselle mèt sjoem: kruisbessenvlaai met (meringue)schuim. Het accent grave is typisch Limburgs. De bekendste patissier van deze vlaaiensoort zetelt in Gronsveld waar het 'kròsjele mèt sjoém' heet, kortweg 'kròsjele sjoém' (met dank aan Erik Reijn-

tjes van Patisserie Peter Lemmens te Gronsveld, Maastricht en Margraten).

Karel en het Groene Boekje (p. 82)

- hebban olla vogala: hebben alle vogels een nest. Eerste drie woorden van de – naar zeggen – oudst bekende Nederlandse tekst (niet in Van Dale)

Bloed en Ziel (p. 83)

- galette: zoete of hartige koek met vulling

De Mens wikt, maar God beschikt (p. 87)

- ultimum remedium: laatste, uiterste middel (om iets gedaan te krijgen)

Nawoord

door Joost Verheyen*

Als een soloecisme een cataclysmen wordt ...

Laat ik maar meteen bekennen: ik mag dan in de loop der jaren een bescheiden reputatie verworven hebben in dicteemiddens als 'de Kannibaal van Paal', en onlangs dichtte mijn goede vriend Edward Vanhove – nochtans ook geen dilettant in het genre – mij het predicaat 'de Mathieu van der Poel van de spelling' toe, maar al die loftuitingen ten spijt valt niets mij moeilijker dan zelf een beklijvend en vlotlezend stukje neer te pennen. De moeilijkewoordenschrijverij voorbij, origineel, maar toch – noblesse oblige – vol leuke taalvondsten. Geschikt voor een invuldictee ook, natuurlijk.

Driemaal werd me de redactie van het Groot Deventer Dictee in de schoot geworpen. Dat was de beproefde manier om de winnaar het volgende jaar 'kalt te stellen' en in één moeite meteen een tekst voor de volgende editie veilig te stellen. Ik deed het elke keer zonder morren, al viel het me vrij zwaar. Zelf een tekst schrijven is véél en véél moeilijker dan opschrijven wat wordt gedichteerd, hoe moeilijk de woorden ook zijn, zo werd me snel duidelijk. Het resultaat van de herculesarbeid, die me elke keer maanden in beslag nam, gaf me uiteindelijk wel een zeker gevoel van voldoening, maar het werk (evengoed als het resultaat) valt in het niet vergeleken met het schrijven van een hoogst originele orthografische whodunit van zo'n 100 pagina's als 'De Griekse ij'. Met wat Bob heeft klaargespeeld dus.

Toen ik de titel las, zei ik meteen bij mezelf: ‘Moet het niet y zijn, maar is dat dan niet pleonastisch?’ Ik herinnerde me in a split second de ‘Kunst met een grote K’ (die ikzelf ooit in een van mijn dictees opvoerde) en waarover naderhand nog stevig doorgeboemd werd door de erudieten: ‘Waarom een grote K? Een k is toch een k, en zelfs als ze groot is, blijft de k k.’ Jaja. Maar zo staat het in de Bolle, excuus, de Dikke. Daaraan konden we niet gaan tornen, wel? Dergelijk minzaam gekissebis post factum verblijdt toch het hart van elke rechtgeaarde dicteezeloot. Ik kon natuurlijk niet bevroeden dat een soortgelijke clou in dit verhaal desastreuze, zelfs letale, gevolgen zou hebben ...

De auteur voert ons moeiteloos doorheen tijd (nu is het najaar, dan weer voorjaar) en ruimte (half Nederland wordt doorkruist en zelfs in de Belgische enclave Baarle-Hertog slaat het dicteegild de tenten op). Op verschillende podia ontspringen zich smeùige plots, die – hoewel alle herkenbaar en pittig neergepend – aanvankelijk niet direct verband lijken te houden met elkaar, maar naarmate het verhaal van deze pageturner vordert, wordt de rode draad steeds duidelijker.

Als niet-medicus hoorde ik het bijwijlen in Keulen donderen. Niettemin genoot ik ademloos van het medisch-wetenschappelijk abracadabra (dat uiteindelijk niet helemaal sciencefiction bleek te zijn), geassaisonneerd met taalvondsten als lente-uaiaoli en ukelelelessen. Hier is, zo voelde ik aan, een taalminnend arts (of misschien chemicus, toxicoloog of geneticus?) aan het werk geweest. Toch een klein tikkeltje autobiografisch misschien, Bob? Hoe dan ook, ik weet niet wat precies je professie is (was?), maar als je ‘advocaat’ bent (geweest), eet ik m’n pet op; zoals je die beroepsgroep neerzet, poehpoeh. Met een vette knipoog, uiteraard.

Voor mij dan weer zeer herkenbaar is de manier waarop Karel Landsteiner, als een acribische spellingfetisjist, de deur bij Anton Bohn platloopt, in de ijdele veronderstelling dat elke feil, elke mogelijke inconsequentie, elke onlogica uit hét basiswerk van de Nederlandse taal zou kunnen worden weggefilterd, daarbij helaas uit het oog verliezend dat dergelijke missie aan deze van Sisyphus gelijkstaat, omdat taal zich voortdurend ontwikkelt en in die ontwikkeling de resultante is van wat haar gebruikers op een bepaald moment in tijd en ruimte aanvoelen en aanvaarden, of juist niet. En dat een beschrijvend woordenboek dit op een bepaald ogenblik registreert en weergeeft, of dat althans probeert, niets meer noch minder dan dat.

Ik heb het dan natuurlijk niet over échte fouten – die komen zeker voor – maar waarom is de h verdwenen in resus maar niet in marathon, terwijl het beide eponiemen zijn? Waarom is het nog steeds citroen met c maar allang sigaar met s? De vraag is even gerechtvaardigd als het antwoord voorspelbaar is: omdat het zo is geëvolueerd, en omdat ‘men’ op een bepaald moment heeft aangevoeld, gezegd, en dan besloten dat het op dat moment zo is, of dat het zo hoort. En wat het morgen wordt, dat zien we dan wel weer. Dergelijk dictaat is niet voor iedereen even makkelijk te verkroppen. Karel kon er niet mee om. We begrijpen zijn gevoelens. Wij dicteadepten weten het vaak écht beter, vinden we. We kunnen dan wel correcties, aanvullingen of aanpassingen suggereren, maar als daar niet, of niet meteen, op wordt ingegaan, resten ons enkel geweldloos verzet en ascetische kalmte. Zo zou je hopen. In Bobs verhaal ontaardde het in doodslag.

Vroeger was alles veel simpeler. Hoe makkelijk was het leven toen slechts eenmaal in de 10 jaar Van Dale en de Taal-

unie met een gedrukte allesbepalende versie van hun product op de proppen kwamen, die we dan allemaal, ieder naar godsvrucht en vermogen, de ene al wat exhaustiever dan de andere, konden doornemen, zonder echter iets te kunnen veranderen aan vreemde zaken als, om maar iets te zeggen, 'lippizanners' (als we al wisten waarom dat echt een vergissing moest zijn ...).

Eigenlijk denk ik met heimwee terug aan die vervlogen tijd. Alles was voorspelbaar toen. Scripta manent, voor tien jaar dan toch. Er kwam weleens een beperkte officiële erratalijst van, maar dat bleef zeer behapbaar. Het devies: nie neuter, studeren! Karel Landsteiner zou er niet mee hebben kunnen leven. Hij had de handdoek al in de spellingring gegooid voordat hij door de beenmergtransplantatie moorddadige neigingen kreeg.

Het ging mij juist goed af, zo heerlijk helder. Nooit heb ik wrokkig ressentiment betoond, al merkte ik de foutjes en onvolkomenheden wel op. In dictees die ertoe deden kwamen die fausses queues toch niet voor. Verschillen tussen GB en VD? Niet aan mij besteed: het Davidsfonds deed ook niet aan die wissewasjes. Geen energie verspillen.

Maar vanaf het ogenblik dat op elk moment van dag of nacht digi-VD of online-GB kon worden aangevuld of aangepast (dan ook nog niet steeds ten goede, dit geheel terzijde), en de onlineversies de overhand namen, kreeg ik het onprettige gevoel dat de grond onder mijn voeten wankel werd. Van wat kon ik nog 'zeker' zijn? Dus besloot ik: gedaan met het doorploeteren van de Dikke. Voor je het weet zit je iets te memoriseren dat al gewijzigd is. Ik doe het voortaan wel op ervaring. Het nieuwe GB heb ik nog doorgenomen, maar

toen ik hoorde dat ook daar intussen van alles veranderd was online, en dat trouwens naar schatting twee van de drie moeilijke woorden alleen online te vinden waren, werd ook die illusie doorprikt.

De Karel Landsteiners onder u mogen dus gerust zijn, ik zal ze niet voor de voeten lopen. Toch heb ik mijn hart voor eeuwig aan taal en spelling verpand.

Daarmee heb ik niet gezegd dat in vroeger tijden het bij dicteewedstrijden altijd pais en vree was. Zeker niet. Ook toen waren er opstellers van dictees die, gewapend met een boekwerk van 1963, hun tekst te vuur en te zwaard verdedigden. Nihil sub sole novum, zegt u? Ja, maar toen was er geen discussie mogelijk. De normatieve bronnen waren toen als het ware in steen gebeiteld, voor 10 jaar althans. Dan mag een deelnemer toch een feilloze tekst verwachten, nee? Nu daarentegen kan het zijn dat de opsteller overnacht de schrijfwijze van zijn zorgvuldig uitgekozen moeilijk woord gewijzigd zag. Dat is een reden voor milddadige coulantie. Vroeger zagen wij dat zo niet: een dicteeopsteller mag toch geacht worden te kunnen lezen en de normatieve werken te consulteren?!

Niettegenstaande de gemoederen soms hoog opliepen, bleven echter, bij mijn weten, lynchpartijen en fysiek geweld uit. Hoogstens werd de opsteller derwijze gedesavoueed dat de organisatie er de brui aan gaf. Weer een dictee minder in Vlaanderen. Zo weet u meteen waarom er in Vlaanderen nog maar zo weinig dictees zijn, mea culpa.

Maar toch, alles beter dan moord en doodslag. Er zal in Bobs verhaal dus wel sprake zijn geweest van een soort ge-

transplanteerde predispositie. En ja, om op die vraag te antwoorden, dat zou volgens mij (hoewel ik geen penalist pur sang ben) moeten kunnen gelden als een verzachtende omstandigheid. Onweerstaanbare drang lijkt me dan weer een stapje te ver.

Ik ga er een eind aan breien. Bob, je hebt dat goed gedaan, echt. Ik zou, als ik écht een puntje van kritiek móét geven, kunnen zeggen dat hier en daar een klein spellingfoutje toch nog aan je aandacht is ontsnapt.** Maar alleen een spellingfetisjist als ik valt het op, dus wat doet het ertoe, en wellicht heb je ze er doelbewust in verwerkt om mij bij de les te houden? Missie geslaagd dan, op alle fronten.

Nu moet ik echt gaan stoppen. Ik zie dat de rode slobber en de blote biljetjes in het gras op me wachten. Dat wil zeggen: het eten is klaar.

* Joost Verheyen won in 1998 in Den Haag het Groot Dictee der Nederlandse Taal. Hij is zevenvoudig winnaar van de finale van het Davidsfondsdictee (2001, 2003, 2004, 2006, 2007, 2008 en 2009). Ook won hij de finale van het Groot Dictee Heruitgevonden 2019.

** noot auteur: Joost las een niet-definitieve versie van mijn novelle. Hopelijk werden inmiddels alle spellingfouten gecorrigeerd. Vindt u er nog, meld ze me gerust!

